

Helgoland tengeri fürdő.

Junius 16-án veszi kezdetét egyidejűleg a fürdő-intézet megnyitásával a gőzhajózás, mely mint az Elbe, mint a Weser folyóból kiindulva tartja fenn rendszeres összeköttetést a szárazföld és Helgoland között s bevezetik október 14-én. — Ezen összeköttetés két nagyszerű tengeri vas-özhajóval eszközöltetik, mely kizárólag személyszállításra épített 1865-ben fűtőutak számára a legnagyobb kényelemmel berendezve, magában foglalnak díszes salongót, külön választott női és magánkajutkát, az étkezésre pedig — különös gond fordítottatik.

A gőzhajózás igazgatóságai részéről, a következő menetterv állapítottatt meg: **Hamburgból Helgolandba** a hamburg-amerikai nyalab-részvény-társaság gőzhajói tartják fenn a közlekedést.

Cuxhaven. Lührs J. A. kapitány vezetése alatt.

Junius 16-tól július 15-ig minden hétfőn és csütörtökön.
Július 17-től szeptember 15-ig minden hétfőn, csütörtök és szombaton.
Szeptember 16-tól — 30-ig ismét minden hétfőn és csütörtökön.
Továbbá október 6 és 16-kán.

Indulás Hamburgból reggel 10 órakor.
Helgolandból Hamburgba vissza, minden reákövetkező napon, de soha 7 óra előtt.
Ezen hajó, mely gyorsaságára nézve az Elbe folyó egy gőzöse által sem szárnyaltatott még túl, az egész utat 6 — 7 s az illetékes tengeri utat körülbelül 2 óra alatt teszi meg.

Bremerhaven Geestemünde-ből Helgolandba az északnémet Lloyd gőzhajója szállítja az utasokat.

Északitenger. Putscher J. kapitány vezérlete alatt.

Junius 25-től július 9-ig minden kedden és szombaton.
Július 12-től szeptember 13-ig minden kedden, csütörtök és szombaton.
Szeptember 17-től október 1-ig ismét minden kedden és szombaton.
Továbbá szombaton október 3-án.

Helgolandból Bremerhaven-Geestemünde-be vissza minden reákövetkező napon, mégis megállapodva vasárnap Helgolandban.

Indulás Helgolandba a bremai első személyvonat megérkezése után; a visszameneteket aképp rendezték be, — hogy a megérkezés idejékorán az áthaladó vasutvonatokkal összevágjon. 835 (2-0)

E hirdetésny alkalmával legyen szabad még a következőket felemlíteni: Helgoland szigete fekvése által a nyílttengeren ismerve mint fürdőhelyet — kitünően kedvezményezett; megemlítendő a többi közt számtalan fürdőhely, melyek minden időben, mint erősebb tengeri s mint gyengébb síkfürdők a sziget mindkét oldalán egyaránt biztonsággal használhatók. Továbbá a szárazföldnek több mérföldnyi távolságra esése által, a tengeri specifikus tulajdonai, — mely tulajdonságok legfőbb befolyással van a tengeri fürdők gyógyerejű hatóságára minden változatos befolyásoktól megóvatnak; minél fogva Helgoland, mint **egálji gyógyfürdő** máris világhírre jutván, a legnagyobb részvétel karoltatik fel. Fris tehénásvó s mindennemű ásványvizekről a vidékbeli gyógyszertár gondoskodik.

A társalgási ház gyönyörű salongóival, bálók, hangversenyek, színház tengeri séták, evés- s vitorlahajók, versenyesónakázás, vadászat és halászat által, valamint a magamemében kétségtelemül egyetlen sziklabarlang — kiváltságosait a fürdővendégeknek vonzó és változatos időtöltés nyújtatik.

Megrendeléseket lakásokra elvállal az alírt igazgatóság; valamint dr. Aschen fürdői orvos, orvosi tudakozásokra utasításokkal szolgálni késznek nyilatkozik.

Helgoland, áprilisban 1870. **A tengeri fürdő-igazgatóság.** Bismarck-levelek által megrendelhető: Bittner Gyula gyógyszerésznél 813 (3-6)

Nyári idény 1870. Homburgi fürdő Nyári idény 1870.

M. Frankfurt mellett.

A homburgi források gyógyereje mindazon betegségekben érvényesíti nagyszerű hatását, melyek a gyomor és altest háborgatott működéséből képződnek, a szervekre jótékony ingert gyakorolnak s a megrogantlított cirkulációt tevékenyebbé teszik, s az emésztő képességet rendezik; mirigy saltesti idült bajokban különösen a máj és lép, sárgaság és közsérvy nézve csodaszzerű hatást gyakorolnak, s olynemű betegségekben is, melyek az idogrendező túlfeszített izgatagságából származnak, a homburgi ásványvizek használata felette nagy hatással bírnak.

A fürdőházban nemcsak egyszerű édesvíz-fürdők, hanem orosz-gőzfürdők, valamint sós- és tífenyű-fürdők, anyalug, kórpa, kén- és fürdő-szappan hozzáadásával vagy a nélkül — szolgáltatnak.

Idült bőrbajok ellen, néhány év óta kitünő eredménnyel szappannal vegyített ásványkátrány-fürdők is alkalmaztatnak.

A már évek hosszúsorán át fenálló hidegvíz-gyógyintézet, (a pünkösdi kútnál) a t. cz. közönség számára ugy mint ezelőtt, ugy most is nyitva áll. Ezenkívül oly betegek, kik a hidegvíz-gyógyintézet rendszeres használati akarják, azok dr. Hitzel ural, ki kizárólag a hidegvíz-gyógyintézet vezetésével van megbízva, — mint az intézetben, mint saját lakásán naponként ért-kezhettek.

Savó, a svájci Alpensek-nen-ből, (Appenzell kantonban) kecsketejéből kettős elválasztás által készítették, s reggel a forrásoknál a szükségeslethez képest vagy magában, vagy vegyítve különemű ásványvizekkel — szolgáltatnak.

A egyszerű **társalgási ház,** egész éven át nyitva áll; magában foglal pompásan díszített helyiségeket, ezek közt egy nagyszerű bál- s hangverseny-terem, egy étkező- s kitünő szőlőzetű billiard-terem, több izlotesen díszített játszó-termek, kávé- és dohányzó-szoba.

A nagyszerű **olvasó-kabiné**t a t. cz. közönség számára minden díj nélkül folyvást nyitva áll, ellátva: a legolvasottabb német, francia, angol, olasz, orosz, lengyel és holland politikai és szépirodalmi lapokkal, a pompás étterem, melyben étlap szerint lehet étkezni, a gyógykert szép asphaltrerkélyre vezet; a konyha a hírneves Chevet-ro van bízva Párisból. A gyógy-zenekar, mely 40 kitünő tagot számlal, naponként háromszor, u. m.: reggel a forrásoknál, délután a kert zene-pavillonában s este a bálteremben játszik.

A múltévben, azon kedvező alkalom — lón felhasználva, hogy a t. cz. vendég-közönség a párisi Palais Royal színház hírneves művészek humoristikus előadásait mint ujdonságokat élvezhette.

A külsőben álló idényre egy igen vonzó változatosság van kilátásba helyezve; június hó közepétől július végéig az Opera comique français tagjai — Auber, Boieldieu, Halevi, Adam, Herold Ricci stb. kedvelt hangszerezeményeit fogják előadni. A legjobb erők vannak megnyerve, nevezetesen: Capoul, Du West, Bataille hírneves énekesek s Marimon, Singelee stb. hölgyek Párisból, teljes zenekarral.

Augusztus elején az olasz opera veszi kezdetét s tart szeptember végéig; Patti Adeline ünnepelt művésznő ismét itt fog énekelni, — de most Trebelli asszony kitünő altista, s Wachtel, Bettini, Verger, Bagagiolo stb. énekesek társaságában; a kórus 30 személyből áll.

A homburgi fürdő, a rajna és bajor-osztrák vasutálózat bevégett építésével, Európa kellő közepén fokszik. Bécsből 24, Berlinből 15, Párisból 16, Londonból 24, Brüsselt és Amsterdamból 12 óra alatt érünk oda, (közvetlen vasuti összeköttetés levén Homburgik). Frankfurt és Homburg közt naponként 18 vonat tartja fenn (ide s oda) a közlekedést, — utolsó menet 11 órakor — s a vendégeket fél óra alatt szállítja, mely által alkalom nyújtatik Frankfurt nevezetességéit, színház, hangverseny s más egyéb esti mulatságokat meglátogatni. 817 (5-12)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

A 31° R. természeti melegénél vasat és szénasavanyt tartalmazó

vihnyei fürdőbe

az idény, május 15-én veven kezdetét.

Bővebb tudósítást nyújt a fürdő igazgatóság vagy a megyei fürdő-orvos dr. Boleman István.

830 (3-3)

Gyermek vászomemlék.
Hosszú vállú, keskeny, szálkák, kötött aluonykák és fókókat stb.

Kereztelő készletek.
Türsch F.-n-1
Pesten, váci-utca, 19-dik szám.

Matodik kiadás
(magyar nyelvű harmadik.)

A neml élet
titkos veszeylei.
Értekezések a neml és neml be-
tegekről, az utóbbiak orv- és gyógy-
modjairól. 801 (6-12)
Együtt a bajokorri igazgatásról
és Dr. Kócskai, főorvos
ragályelleni legbiztosab ov-
szertől.
A férfi és női ivarszervek, honczemél ábrával.
A neml és neml betegségek, honczemél ábrával.
Pestben, váci-utca, 19-dik szám.
Március 14-én 40 krmal több.
Magrendelhető szerzőtől következő
cím alatt:
Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utca, 69-ik számú
sajtó házatban.

Hulle balsamique
(balzsamos-olaj)

Jónak tapasztalt s a legnagyobb tekintélyek által számtalan bizonyítványokkal igazolt szer a fülféreg-
rákfene ellen, vadász és vizalakutyaiknál.

1 üveg ára 2 ft. 25 kr. a. é.

Life preservers, Pills for dogs.
(kutya-lapdaesok).

Egy hírneves angol állatorvos által 30 éven át használt kutya-lapdaesok nemesek előmozdítják a fül-rákfene gyorsabb gyógyulását, — lanem meg-
szűh-től, az eb-düh ellen pedig a legnagyobb sikerrel használható.

Egy skatulya ára 1 ft. 10 kr.

Bérmentes levelek által megrendelhető: Bittner Gyula gyógyszerésznél 813 (3-6)

Heckenast Gusztav könyvkiadó-hivata-
lában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), meg-
jelent és minden hiteles könyvkereskedés-
ben kaphatók:

Tompa Mihály.

Virágregék.

Negyedik kiadás.

Színnyomatu czimml.

8-rét 320 lap) füve 2 ft. 50 kr., vászonba
kötte 3 ft. 60 kr., diszkiadásban 5 ft.

**Csak alapos gyógyítás bizto-
sít utóbajok ellen.**

Titkos betegségeket s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt.

gyakori magümlések, sőt a végképeni
tehetetlenséget katonai és polgari kör-
házkban sikerrel használt egyszerű
házaszerrel bámulatos gyorsan és ala-
posan (az ujjonnan keletkezettek 48
óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyak.
orvos és szülész, az iteni cs. kir. gar-
nison főkórházban kiszolgált osztály-
orvos, minden alkalmatossággal ugy a
titoktar. és min a gyógy-czélkhoz jól
beosztott rendelő-intézetében Pest,
Sebestyén-ter 4-dik szám 1-ső emelet,
(a „2 hárszobor” emizent kávéház fe-
lett), naponként reggel 7 óratól 10-ig
és délután 1-4 óráig.

Ferfiak és hölgyek részére külön
bemenet és külön várószoba.
Díjjal ellátott levelek leggyorsab-
ban válasz, és kívánatra gyógy-szeréről is
gondoskodik. 675 (2-12)

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

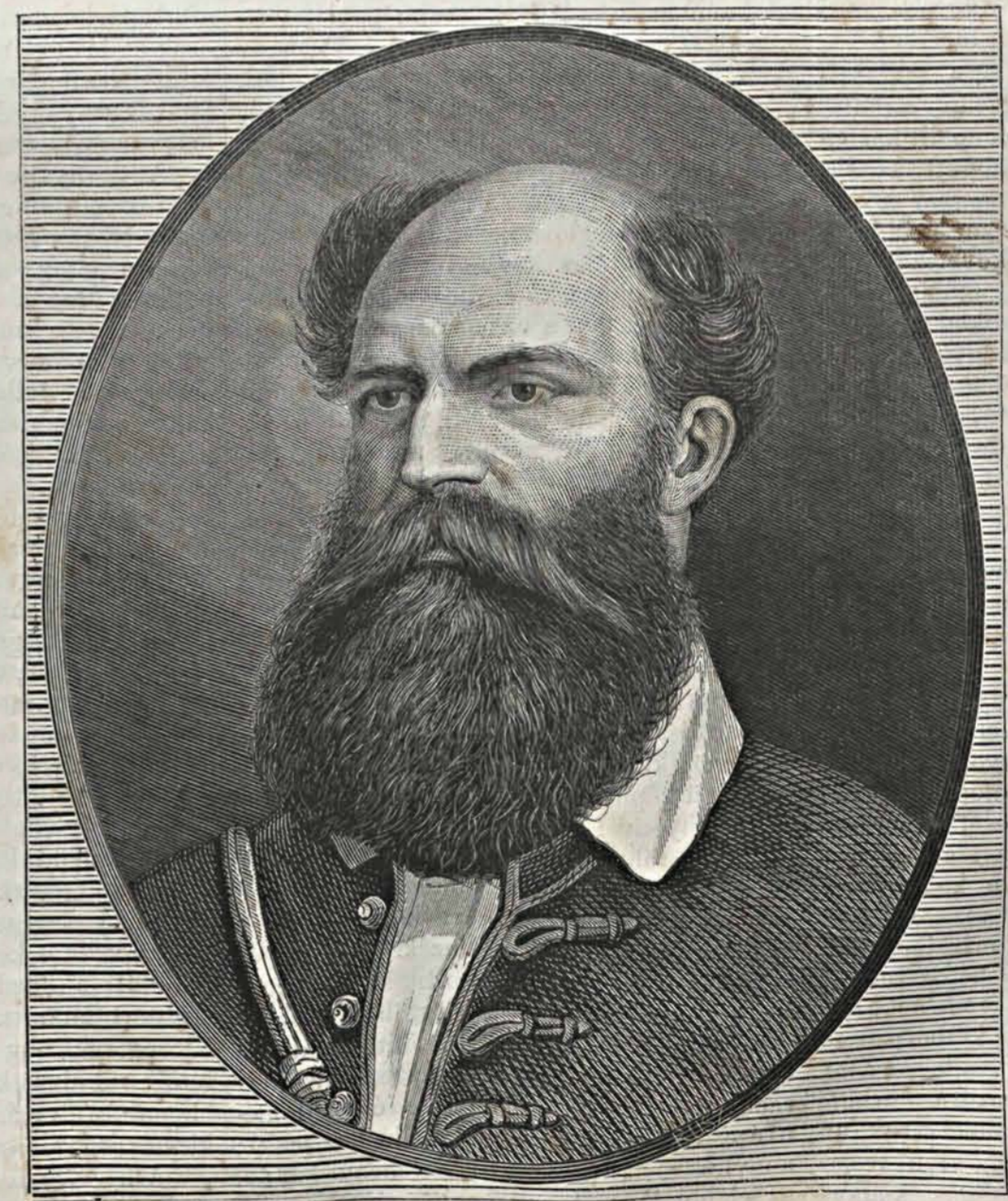
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyezer hasábotott peti sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többeszeri ígatásnál csak 7 krajczárba számítottatik. — Kiadó-hivatalkunk számára hirdetémenyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkraczár.

Gróf Batthyány Lajos.

E napokban üli az ország fővárosa s az egész nemzet, egyik legnagyobb s leghívebb fiának emlékezetét. Gróf Batthyány Lajos, az első magyar miniszterelnök az, kinek a szabadság és jog szent ügyében áldozatul kelle esni, kinek vértanui halála, társaiéval együtt, örökre véres betükkel jegyzé 1849. október 6-kát a magyar történet évkönyvébe. A vértélet golyói által átszegtett homloka s nemes szive, eredeti, mocskotalan büszkeségökben állanak ismét a nemzet tudalma s

csak magasztosnak tűnik föl ismét, mint volt akkor, midőn hajolni nem tudott, s sem a nép heve, sem a zsarnok fenyegető tekintete előtt meg nem rendült szilárdságában. Történelmünk legviharosabb korszakának ily egyenes, törni, hajolni nem tudó alakja gr. Batthyány Lajos, kinek emlékéhez — melynek nemesek a kerepesi-úti temető mauzoleumában, hanem népünk öntudatában is kell élnie, — e lapokon egy homokszemmel akarunk mi is járulni.

Gróf Batthyány Lajos, az első független felelős magyar miniszterium alakítója és elnöke, 1809-ben Pozsonyban született. Atyját, gróf Batthyány Nep. Jánost korán vesztvén el, szegény nemes családból származott, könnyelmű és pazarló anyja pedig keveset gondolván gyermekeivel: első nevelése nagy mértékben elhanyagoltatott. Szilaj és nagy-
ratörő természete nem kedvelvén az iskolai szűkkörü életet, igen fiatalon katona lett, s teljes ereje szerint pazarlót és élvezett.

GRÓF BATTYÁNY LAJOS.

Katona korában Velence közelében állomásozván, a szép s művelt Olaszország tetemes benyomást kezdte gyakorolni az ébredő ifjúnak szívére s lelkére; Velence műgazdagsága s Itália pompás természetét felrátá észtehetségeit s képzelődését. Itt érte el 18 éves korát, mely év életében forduló pontot képez; elvadult kedélye a déli szelid éghajlat alatt némileg megszűlőlt, esse nyílni s érni kezdett, s a magasztos, nemes és nagy iránti fogékonyasága fejlődezni. Komolyan fogott a tanulmányokhoz, érezte magában az első nevelés hiányát, s a mulatság és élvezet mellett önképzésre is szánt időt. Már ekkor felecsírázott elméjében azon eszme, s lelkében azon forró vágy, hogy hazájában kezdjen állásához méltó pályát, s a háború ekkor ugyis valószínűtlen lévén, kilépett a katonaságból.

Anyja ezalatt nagy pompával élt, s mulatságot vadászva, gyermekeit elhanyagolva, Európa fővárosaiban utazott és fecsérelt,

vegre erszénye megapadván, kénytelen volt haza jönni, azonban előbbi életmódját Iker-váron is folytatván, pénzsorultsága mindinkább növekedett, s már a család ősi birtokát Ikervárt is áruba bocsátá. Batthyány Lajos tehát Olaszországból 21 éves korában haza sietett, s pazarló anyja ellen pert kezdett, melyet meg is nyert, anyja tékozlónak, ő pedig nagykorúnak nyilvánítottván, s a jószágok birtokába beültetett. Anyja özvegyi tartásul a szalonai uradalmat kapta, s azután nem sokára elhalt.

A most már gazdag és független ifjú mágnás ellenállhatlan tettvágytól ösztönözve, elhatározá a politikai pályára lépni, s végképp felhagyván a katonai pályával, vérmes természetű egész hevével lépett új pályájára; statustudományi könyvekből álló nagy könyvtárat gyűjtött, s bámulandó szorgalommal és kitartással tanult, eljárt a megyei gyűlésekre, s részt kezdte venni a közügyekben. A közélet szinpadán először a lengyel forradalom után jelent meg, tagja levén azon megyei küldöttségnek, mely a császárt a lengyelek segítségére felkérni küldetett.

E közben ismerkedett meg gróf Zichy Antóniával, a gazdag gróf Zichy Károly egyik leányával, s a magyar Croesusnak gróf Batthyány Jánosnak unokájával, kit későbbben nőül vett. Hosszasabb időt töltött napkeleten, az ottani dús természet kéjelgéseit közt, miután megházasodott, ifjú lelkes n-jével majdnem egész Európát beutazta. Utazásából haza jöven, nagyuri életet kezdte élni Bécsben s Ikerváron, melyet pazar fényvel ékesített. — Nagy jövedelmét elhanyagolt uradalmi virágzó karban tartására, de egyszersmind pompás életre fordította. Czukorgyárt építtetett, s gr. Széchenyi István példájára ötveneres darab epifát ültetett, de egyszersmind fényes mulatságokat s vendégségek adott, melyek kelti fényt, angol komfortot s francia izlést egyesítettek, hazai, politikai fűszerrel.

Lelkét azonban a házikör s a mulatságok betölteni képesek nem lévén, mindinkább kezdte foglalkozni a haza politikai viszonyaira, s e czéllal hozzáfogott az akkorig csak oroszul beszélt magyar nyelv alapos megtanulásához. 1838-ban már tévkenyen működött szabadelvű követek választására. Az országgyűlésen megjelent a főrendek tábláján, de a szónoklatban gyakorlatlan lévén, inkább csak gyűlésen kívüli működött, ellenzéki kört alakítván, mely akkor még csak kevés tagot számlált a magas arisztokrátiából. Első beszéde ellenzéki szellemben, nagy hatást csinált s e siker elragadta Batthyányt. Kezdt pályáján tovább-tovább haladva, mindinkább népszerűvé vált, s mohón szívta a népszerűség édes mérgét. Ettől fogva felhagyott bécsi lakásával, hol a telet szokta tölteni, s Pestre, az ország szívébe költözött.

Az 1843-44-iki országgyűlésen gróf Batthyány Lajos a főrendi ellenzéknek már kitűnő tagja, sőt feje s vezére volt, s büszke arra, hogy a kormány és a nép figyelmét egyaránt magára vonja. József főherceg nádor becsülte az eszes, lovagias ellenzéki vezetőt, s báljain, melyekre a konzervatív párt egy tagját sem hívá, főhercegek jelenlétében meg. Ez országgyűlésen már igen magas fokra emelkedett híre, s népszerűsége. Metternich herceg folyvást vonakodott a legsürgetőbb reformoktól; a kath. páp szág felzaklatta az országot a vegyes házasságok körül eljárása által, a cenzúra korlátai sem tárgyaltak, a kormány némely vakbuzgó szolgálói országgyűlési körön kívül is sok botrányt okoztak. Ellenzésre tágas s alkalmas mezőt nyit.

A Metternich kormány mind tovább ment, s a pártok ellentéte mindinkább éles s keserű lett. Gróf Apponyi György kancellárrá neveztetvén ki, s az adminisztratív rendszer behozatala azon félelmet ébresztvén föl az országban, hogy a kormány az alkotmányt mellékes uton akarja megsemmisíteni, gróf Batthyány Lajos élesen szegült az új kancellár s rendszere ellen, és szövetségeket keresve hatalmát oszlatásra, Kossuthal, kinek „Pesti Hírlapja” és pestmegyei szónoklata, valamint egyesületi tevékenysége nagy politikai hatalom volt ez időben, közelebbi érintkezésbe jött. Legtöbb megyei gyűlésen kikelték a kancellár ellen, s csakhamar az egész ország izgalomban volt. Senki sem támadta meg élesebben a kancellárt, mint gr. Batthyány Lajos. Az ország hangulatát Pestmegye saját küldöttsége által akarta kifejezni ő Felsőházban; s e küldöttségnek gróf Batthyány Lajos is tagja volt, mely azonban el nem fogadtatott Bécsben, s új sérelem tárgya lett. Ekkor alapították a védegyelet is, melynek elnökéül gróf Batthyány Kázmér választaték ugyan, de gróf Batthyány Lajos is egyik munkás és buzgóigazgató választmányi tagja volt, s nagy részt vett a vele összekötött intézetek, gyűlések, társaság, iparműtár, stb. alakításában. Itt azonban Kossuthal többször eltérő véleményben volt, s köztük némi ellenzékvé fejlődött ki, mely azonban nagyobb tekinteteket s czélok előtt hátrébe szorult.

Igy jött el az 1847-ik év, s az ország, különösen Pestmegye keményen készült a választási harcokhoz. Ellenzéki klub állított fel Batthyány Lajos munkás befolyásával s elnöksége alatt, ellentétben a budai konzervatív klubbal, melynek lelke gróf Keglevich Gábor elnökléte alatt gróf Dessewffy Emil, gróf Széchenyi Antal, Urányi József stb. valának.

A választási mozgalom főnevezeteseb eredménye: Kossuthnak pestmegyei követé választása volt, mely ellen a kormány és a konzervatív párt mindent elkövetett, mellette pedig Batthyány Lajos és Kázmér tettek legtöbbet s hozták a legnagyobb áldozatot is. A legnagyobbszertű korteskedési tények egyike hatjtatott itt végre, de a legnemesebb s leglovagiasabb alakban. Az ellenzék hatalmas és tekintélyes főnökei, köznemesi jelmezbe öltözve, a legnépesebb helyeket, hol a választó nemesség nagy számban s csoportosan lakott, bebarangolták s a szónoklat és pénz hatalmával, mint a hegyről lezuhanó lavinát, perczről perczre mind óriásibbá nevelték szavazóik számát. A választás napján, Batthyány Lajos, a dúsgazdag oligarcha, még akkor is köznemesi pitykés öltözetben, maga állt a párt választói élére s vezette azt a választás urnáihoz. Kerek kalappal, hosszú vörös tollal, fekete gubában, gyönyörű ménen, elől lovagolt. A sajtóságos tűz, mely szemében égett, a hosszú szakáll körzete, a magas, kopasz homlok s az arc halványsága, meglepő kifejezést kölcsönöztek a görög szépségű képnek.

Batthyány Lajos még most sem titkolta el, sőt több ízben világosan kimondá, hogy Kossuthal nincs mindenre nézve egy véleményben, — de azért kötelességének tartá a legnagyobb ellenzéki izgatott és szónokot a parlamentbe hozni, kinek tárgyszerű ismeretere s elragadó ékesen szólására szükség volt. E választásnak eldöntő befolyása volt az 1847-8-ki, — az utolsó pozsonyi rendi országgyűlés menetére és fejleményére. Ebben előre sem kételkedett senki; annyira nem, hogy gróf Széchenyi István, az előbbi korszak nagy agitatora s Kossuth antagonistája, szükségesnek tartá odahagy-

ni felsőházi székét, s csakhogy Pestmegye megválasztott követével egyenlő téren léphessen a sorompóba, magát (miután előbb Sopronban megbukott) Mosonban választatta meg s a követek táblája mellé ült.

Megnyilván az örökké emlékezetes 1847-48-ki országgyűlés, Batthyány Lajos élyes részt vett annak munkálkodásában, kiváltkép az ellenzék pártszervezkedésében. Tekintélyenél fogva ő volt az ellenzék működésének központja s egyszersmind annak felsőházi vezére.

Batthyány tulajdonképi szónok nem volt. Felszólalásai, bár határozott, vezéri hangon tartva, többnyire rövidek, az ugynevezett ékes szólás bevétt virágai nélkül valók voltak. Nyers, éles hangja még kevésbé volt alkalmas, őt kedvelt szónokká tenni. De hatása azért mindig megvolt és egyéniségének súlya adott nyomtatékok szavának. Velősen szólott mindig; olykor közvetve s szélsőségeket, másszor jogokat óva s fentartva, a főrendi tábla jogai fölött minden megörvídítés ellenében szigorúan örködve.

Nevezetes volt az alsóház fölirati javaslata mellett decz. 7-én tartott, nagy hatása és alapos beszéde. Hasonló erélylű szólott az ösíségi törvény tárgyalásakor; s még inkább és nyomatékosabban az 1848. febr. 4-ki ülésben, midőn a magyar nyelv és nemzetiesség, és a horvát követeknek ehez való viszonya tárgyában, sokkal szabadlelvőben, mint ellenzéki társai, megengedtetni kívánták, hogy ezek az országgyűlésen a k halat latin helyett anyanyelvüket, a horvátot használhassák. Az 1848-iki események s Batthyány szereplése azokban sokkal ismeretesebbek, semhogy azokat részletesen előadni szükségesnek tartanók. Csak átfutunk rajtuk, a katasztrófa előzetéi.

A párisi februári forradalom hírére Bécsben, Pesten, Pozsonyban is mozgásnak indult minden. A magyar országgyűlés, fölirata által parlamenti kormányt követelt s az örök emlékü márcziusi törvények meghozása által felszabadította az országot. A király által Batthyány Lajos bizart meg az első magyar miniszterium megalakításával.

A Batthyány miniszterium, bár a nemzet által örömmujongással s határtalan bizalommal üdvözöltetett, nem soká szenderegthetett rózsapárnákon. Az udvar csakhamar megbánta a Magyarországnak adott engedményeket s ellensúlyt talált ezzel szemben a külön huzó horvát törekvésekben. Horvátország, élén Jellasic binnal, nyíltan elszakadt az anyaországtól, Batthyány és István nádor békekiegyeztetési semmi eredményre nem vezettek.

Jellasic betört az országba. István nádor elhagyta az országot s letette nádori hivatalát. Batthyány fölmentetett a miniszterelnökségtől. S mivel az események által a magyar országgyűlés is a forradalom terére szorítottatott, Batthyány követi mandatumát is letette s mint közharcos állt a megyéjébeli felkelő seregbe. Egy szerencsétlen eséssel lováról, eltörte karját s kénytelen volt mindentől visszavonulva tétlen vesztegleni.

Mire fölüdült, az ország nyílt háboruban állt Ausztriával. Minden oldalról betört ellenséges seregektől megrohanna, a nemzetnek védnie kelle magát. Csaknem készületlenül: a küzdelem kimenetele kétségbeesetnek látszott. Batthyány elég erkölcsi bátorsággal birt meg egy utolsó bekeikérléset: alkudozó követségét indítványozni az ellenséges fővezér Windischgrätz herczeghez, ki már a fővárost fenyegette.

A herczeg, a követségnek egy szót választott: „Feltétlen hódolás!” S Batthyány elfogott.

Windischgrätz Batthyányt haditörvényeszkébe állította. Batthyány kérdőre vonatván, kijelentette, miképen ő ily bíróság előtt, mely az ő politikai eljárását megítéli teljesen képtelen, s egyszersmind illetéktelen, válaszolni egy kérdésre sem fog, s a honi törvények szerint hazai törvényeszkébe kívánta magát állíttatni. — Majd azonban, midőn az ellene felhozott vádakból látá, hogy az okt. 6-ka bécsi forradalom, s közvetve Latour meggyilkoltatása miatt is terheltetik, mivel ezen esemény már nem miniszteri hivatalkodásának korszakában történt, s magát azzal minden alap nélkül érzé vádoltatni: előbbi határozását módosítva kijelenté, hogy ezen vád ellen, melylyel már mint magánpolgár terheltetik, kész magát igazolni; a miniszteri eljárása ellenemelt vádakra mindazáltal ezen illetéktelen törvényeszké előtt ezután sem válaszoland. Ama vádat, mely az okt. 6-ka bécsi forradalom szitogatása miatt emeltetett ellene, nem volt nehéz Batthyálynak tökéletesen, s oly szembezőköleg megezőfolnia, hogy az, utóbb az ítéletben sem vétetett fel többé.

Midőn Windischgrätz, győzdelmes tavaszi hadjáratunk következtében Budapestre kénytelenítetett visszavonulni, Batthyány foglyul tartatva, id. gróf Károlyi Istvánnal együtt Laibachba szállítottatott. — Utközben, Sárvaron a polgárok öt felismeréven, fegyvert ragadtak, s erőszakkal akarták kiszabadítani a gyöngye kíséret kezéből. Batthyány azonban, a maga ártatlanságában, felmentetéről különben is meglevén győződve, önmaga inté békére a polgárokat, önmaga tette le velök a fegyvert. Ugyanaz történt még Czilliben is, hol őt a szabadságszerető stájer nép szintén erőszakkal szándékozott kiszabadítani.

Laibachban a vizsgáló bizottmány más szerkezetet nyert, s Bécsből egy pár új egyéniségt küldetett le annak kiegészítésére. A körülmény, de még inkább az, hogy börtönéből mennél előbb szabadulni vágyott, hogy az ország megbékéltetésére újra munkálkodhassék, utóvégre arra bírta őt, hogy a vádakra mégis csak válaszoljon, nem kétkedvén, — mi iránt biztatásokat is nyert, hogy azok megezőfolása után szabadságba fog helyezettetni. De sem védíratát valakivel közölni, sem valaki tanácsával, s bármí más védezőkölést élni nem lón neki megengedve; míg ellenben minden kigondolható s ellene felhozható vád, minden előtte ismeretlen tanu állítása, további vizsgálat nélkül teljes érvényű s bizonyító erővel bír adatnak találtatott s hoztatott fel ellenében. Szinleg neki is megengedtetett ugyan tanukat állítani maga mellett, de midőn állításainak tanujára magára a királyra, István főherczeg nádorra s a dynastia más tagjaira, vagy a miniszterekre s más magas állású polgári s hadi hivatalnokokra hivatkozott, válaszul nyerte, hogy a haditörvényeszké ezeket maga elébe nem idézheti. Nevezett más tanukat is, de azok közül is senki sem hallgatottat ki. Ezen eljárás ellenében Batthyálynak semmi felvilágosítása, semmi tagadása, semmi ellenmondása, semmi óvattele vagy felebbezése nem tekintetett érvényesnek.

Azon idő tájban, midőn a két császár szövetséges hadai Magyarországra törtek, Laibachból Olmützbé vitetett, s a megbízott haditörvényeszkék annak minél előbbi bevezetésére utasítottatott. Batthyány a maga védíratában oly világosan és szembeütő valósággal megezőfolta az ellene felhozott vádakot, hogy a haditörvényeszkék sem találta őt terhelve; s csak azon okból, mivel tudatott, hogy őt egyáltalában büntetni kívánják, néhány évi börtönre ítélte el.

Az ítélet azonban nem elégité ki azokat, kik Batthyány vesztét kívánták. Herczeg Schwarzenberg Felix bécsi elnökminiszter tehát azon nyilatkozattal küldé vissza az ítéletet, hogy miután a törvényeszkék őt súlyosabban terhelve nem találta, az udvar őt börtönrel sem kívánja büntetni. Magas helyzetében, melyet mint Magyarország elnökminisztere foglalt el, ha nem igazolta volna magát az ellene felhozott súlyos vádak ellen, büntetésé egyedül halál lehetett volna; de miután a törvényeszkék őt erre méltónak nem találta, a börtönbüntetésnek sem lehet helye. A felmentésnek azonban, folytatá nyilatkozatában Schwarzenberg, egészen a kegyelem színeit kellend viselnie. Meghagyja ennél fogva a haditörvényeszkéknek, itélne őt halálra; de mint hasonló esetekben történni szokott, a könnyítő körülmények tekintetéből ajánlaná őta császár kegyelmére. — Schwarzenberg miniszter e rendeletének teljes megértésére tudni kell, hogy a haditörvényeszkék Ausztriában hagyományos szabálya, miszerint azon egyén, ki halálra ítéltetvén, mentő körülmények tekintetéből, a törvényeszkék által megegyelmezésre ajánlatik, kivétel nélkül mindig kegyelmet nyer.

Batthyányt, közhir szerint, az ítélet ki-

kik Batthyány vesztét kívánták. Herczeg Schwarzenberg Felix bécsi elnökminiszter tehát azon nyilatkozattal küldé vissza az ítéletet, hogy miután a törvényeszkék őt súlyosabban terhelve nem találta, az udvar őt börtönrel sem kívánja büntetni. Magas helyzetében, melyet mint Magyarország elnökminisztere foglalt el, ha nem igazolta volna magát az ellene felhozott súlyos vádak ellen, büntetésé egyedül halál lehetett volna; de miután a törvényeszkék őt erre méltónak nem találta, a börtönbüntetésnek sem lehet helye. A felmentésnek azonban, folytatá nyilatkozatában Schwarzenberg, egészen a kegyelem színeit kellend viselnie. Meghagyja ennél fogva a haditörvényeszkéknek, itélne őt halálra; de mint hasonló esetekben történni szokott, a könnyítő körülmények tekintetéből ajánlaná őta császár kegyelmére. — Schwarzenberg miniszter e rendeletének teljes megértésére tudni kell, hogy a haditörvényeszkék Ausztriában hagyományos szabálya, miszerint azon egyén, ki halálra ítéltetvén, mentő körülmények tekintetéből, a törvényeszkék által megegyelmezésre ajánlatik, kivétel nélkül mindig kegyelmet nyer.

A haditörvényeszkék tagjai, kik ezen rendeletben semmi egyebet nem láttak, mint az udvar kegyelmezési szándokát, s kik a vett rendeletet ennél fogva nem is titkolgatták, sőt arról, mint a császári kegyelem jeléről mások előtt is beszélének, minden gyanu nélkül készek valának engedelmeskedni. Az ítélet tehát, mely, mint mondók, néhány évi börtönre szolt vala, halálra lón változtatva, kegyelemkeréssel.

Időközben azonban Batthyány Olmützből Pestre vitetett, hol Haynau, mint császári *Alterego* teljes hatalommal rendelkezett; s ennél fogva az ítéletet is hozzá kellett megerősítés végett felterjesztetni. Azon szabály, mely szerint a kegyelemkeréssel el látott halálos ítéletet kegyelmezés szokta követni, Haynaut is kötelezte ugyan; ily szabálysértés azonban Haynau részéről ismeretes hóbortossága mellett, nem tűnhetett fel annyira, mintha azt a császár maga követte volna el. A czél el lón érve, a nélkül, hogy a császár személye a gyűlöletes ügybe egyenesen belekevertetett volna; a felelősség Haynaura tolatott a közvélemény előtt.

Mióta Olmützbén az első ítélet, mely néhány évi börtönre szola, meghozatott, Batthyány sem ott, sem új fogsága helyén, a pesti ugynevezett Új-épületben nem háborgattaték többé a törvényeszkék nyomozásai által. Sőt ez utóbbi helyen egynémi, előbb tiltott engedélyekben is részesült. Egyebek közt naponként hosszabb időre, tanuk nélkül is láthatá nejét és gyermekeit. Ezen s más apró kedvezések, sőt rokonainak s barátainak adott egyenes biztatások mind őt magát, mind családját s barátait azon kecsesgató reménybe ringaták, — mit azonban katonai környezete is erősítgete, hogy nem sokára, mint mondták, Komárom meghódolása után, teljesen szabad lábra fog tétetni.

De mily iszonyu lón a kiábrándulás? Komárom okt. 3-án nyitotta meg kapuit az osztrák hadaknak. Október 4-én este a grófné gyermekeivel együtt hosszabban időzék a fogolyánál, nem is sejtve a borzasztó jövődot. Másnap reggel a törzsporkoláb a foglyot s börtönét nagy szigorral megmotozá, kétségkívül meggyőződni akarván, nincs-e nála valami fegyvernemű elrejtve. Ez megtörténvén, a haditörvényeszkék elébe vezetett, hol előtte halálos ítélet olvastatott fel, és pedig, a mi büszkeségét legjobban sérté, — költére.

Batthyányt, közhir szerint, az ítélet ki-

hirdetése után nem levertség, hanem heves bosszuság szállotta meg. Az ítélet ellen erőlyes óvást téve, azt égbekiáltó igazságtalanságnak nyilatkozatá, s kijelenté, hogy hazájáért s meggyőződéséért mindenkör kész ugyan meghalni, s valamint eddig, ugy ezután sem kolduland senkitől kegyelmet, hanem szigorú igazságot követel. A haditörvényeszkék eljárását, mely neki az önvédelemre lehetőséget sem engedett, igazságosnak el nem ismerheti; ily eljárással meggyilkolhatják őt, de el nem ítéltetik.

A törvényeszkék elől a siralomházba vezetvén, mindenekelőtt nejét és gyermekeit kívánta látni, hogy tőlök búcsúzhassék, őket megáldhassa. Megtagadtatott! A grófné, vévén a szörnyű hirt, a fogságba sietett; de a börtön ajtaja nem nyílt meg előtte. A távol lévő Haynau helyettesénél, Kempen tábornoknál, ugy Lichtenstein altábornagnál is zárt ajtókra talált. Írásban folyamodott tehát, — mind hasztalan! némely befolyásosok közbenjárása végre mégis kieszközle neki az engedelmet, hogy férjét néhány perczre, több katonatiszt jelenlétében láthassa, de gyermekeit atyjok végáldásának elfogadására, hozzá vinnie nem engedtetett meg. Keresztényi kötelességeit egy francia pappal, a ki gr. Károlyi István házában volt, elvégezvén, nejehez a következő levelet írta:

„Pest, 1849-ki október 5-én esteli 9 órakor. Drága, kedves nőm! Hasztalan reméltnék az emberiség utolsó szikrájában, midőn egymást látók, — ezt is megtagadták tőled. Ismétlen tehát e sorokban mélyen érzett kijelentésed logforróbb háladnak és csodálatosnak a te tiszta szorelmed mind azon kincsei iránt, melyeket megérdemlenni soha sem tudtam; s oly igaz, a minthogy a halál küszöbén állok, ez bennem a hibának egyetlen tudata, mit magammal a sírba viszek. . . .

„Ezen ünnepélyes órában esküszöm neked, hogy a király és birodalom iránti árulásnak soha még csak gondolata sem fért lelkemhez. Hogy a hazának nem kevésbé híve voltam s vagyok, ki fogja most kételni? És azért halok én meg; — a törvény s a király esküje volt az én szabályozóm, és attól sem jobbra, sem balra nem engedtem magamat eltántorítottani: „viam meam persecutus sum“ — és azért ölnék meg engemet.

„Ennyit a nyavalyás politikáról, megnyugtatósdra, bár arra neked nincs szükséged, ki egy magad sohasem estél irányomban tévedésbe. „A gyermekeket csakól a áldd meg nevemben. Ne szégyenljék, nem kell szégyenlőnk magukat atyjok miatt. Előbb vagy utóbb azokra háramlandik vissza halálom gyálázata, kik engem hálátlanul s igazságtalanul gyilkolnak meg. Hagyd el most az országot a gyermekek miatt; itt az ő jövőjük csirájában megmérgeztetnek. A te vagyondod elég leend nekik; jobb egy szorény sors, mint az alamizna azok kezéből, kik őket árvákká tettek.

„Az én szegény, jó kedves nővérem! Menj mindjárt hozzá, szükségétek leend egymásra, hogy egymást támogassátok!

„Szegény hű Jancsimat ajánlom neked; lásd el őt, megérdemelte irántam.

„A gyálázattól, melyet nekem szántak, me-nekülmi emlékek”. E végre rége van nálam egy szabadítój.

„Es most még egy búcsúsókot! Isten veled! Szívemben egyedül képeddel, ajakimon a te neveddel halok meg.

„A viszontlátásra! Batthyány Lajos.”

Megírván a levelet, ágyába feküdt. A porkolábtól már a szoba változtatásánál kérte mindig magával hordott, lószórral töltött fejtáncosát, melyen aludni szokott.**)

Az örök egész éjen át a szobában, ágyához közel álltak; október 6-án reggel a grótmég mély álomba látszék merülve. A porkoláb ébreszteti ment őt. Egyik kezével a takarót szoroson fejére huzva találá, s

*) Midőn ítélete felolvasása után a haditörvényeszkék elől elvezetették, reményét fejezte ki, hogy ha már meg kell halnia, legalább a halál módját változtatásik agyonlövésre. De ez iránt határozottan tagadó választ vevén, eltökélte magát: öngyilkossággal menekülni az akasztás gyálázattól. **) Ugy látszik ebben volt a szabadító kis tör elrejtve.

BATTHYÁNY LAJOS

EMLEKZETE.

Hajtsátok meg a zászlókat,
Le a földig;
Melyre magyar vér egy ezred
Óta ömlik;
Hajtsátok meg a zászlókat
Emlékére,
Itt ömlött a szabadságért
Nemes vére.

Hajljon meg le a porig
Minden homlok,
Itt, hol az ő homlokának
Vére omlott;
Nemzetünknek büszkesége,
Szabadsága —
Volt ő benne porba döntve,
Megalázva...

Oh nem! ezen nincs hatalma
A halálnak:
Piros vére cseppei mind
Maggá válnak,
S a nemes fő, magas lélek
Nagy eszméi —
Itt e földön örök életet
Fognak élni!

Emeljétek fel a zászlót,
Fel az égre!
Dicsőséget zengjen a dal —
Emlékére:
Évtizedek, évszázadok
Mennek, jönek,
S dicsőítve adják nevét
A jövőnek!

Komócsy József.

midőn a takarót fellebbenté, eszméletlenül látá őt feküdni megaludt vérében; másik kezében egy rövidke tört tartott. Az orvosi vizsgálat kimutató, hogy egy szurás a nyakán oly mély volt, mint csak a tör keresztvasa engedé, de üteret szintugy nem talált, mint egy másik a karján, s egy harmadik, mely szive mellé furódott. A hozzá közel álló örök egész éjen át a fájdalomnak egy rázkódását, egy nyöszörgését sem láták, sem hallák eszörnyű műtét alatt a vasakaratu férfiun.

Ha kezét vérvesztés következtében beállott ájulás meg nem lankasztja, halálig marczangolta volna magát. Orvosi szerek visszahozák az eszméletet; de a kivégzetést tártongó nyaksebe miatt el kellett halasztani.

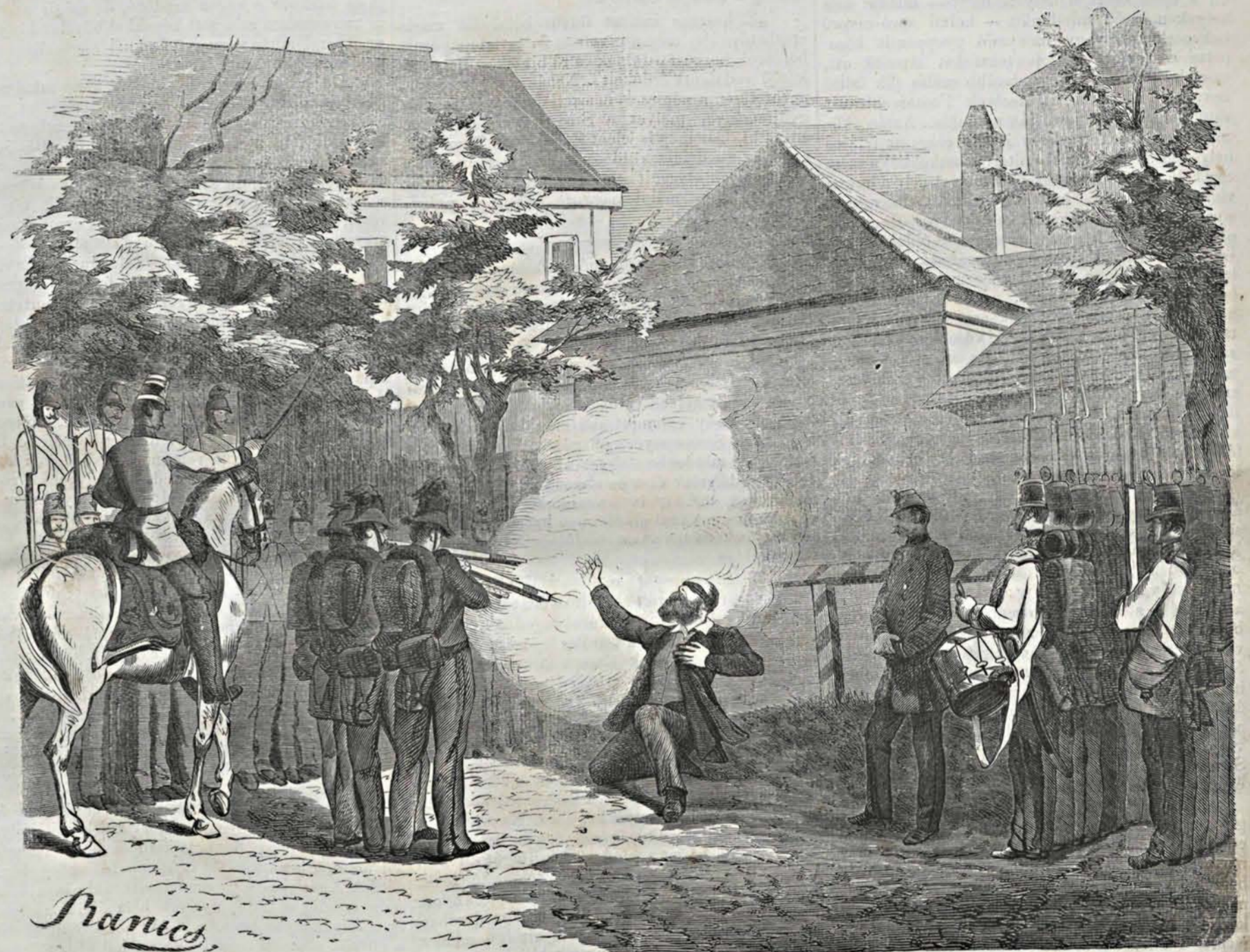
tének, szinte vidámmá lett. A tör iránt kérdőre vonatván, válaszolá: „En az istennel és az emberekkel leszámoltam; válaszolni többé senkinek sem tartozom.“ Őt óra után a vesztőhelyre vezetettvén, a katona-orvos segélyét, ki őt bágyadságában támogatni akará, visszautasította, s az őt kísérő francia papnak mondá: „Tisztelem ur, adja karját; nem akarnám önnek egy ájulás látványát megújítani; de oly gyöngye vagyok, hogy lábaim alig bírnak.“

A papra támaszkodva, egy gránátos osztálytól képezett kísérettel jelent meg a téren. Járása, bágyadsága daczára is szilárd vala. A tömegem keresztül haladva, mely őt hosszában hódoló üdvözlettel fogadá, vizsga-

hető járásán, s csak arcának hatványozott halványasága tanusítá kimerültségét.

Elérkeztek a kivégzés helyére, mely ma is akkori alakjában látható. Az Uj-épület északi oldalán, mely a fapiaczra néz, a ma is fennálló korlát mellett, hol egy sor akácfa látható, két fa nagyobb távolra áll egymástól a többinél. E két fa köze volt a kivégzés helye.

Az ítélet fölolvasása után, míg a kísérő pap egyik s a katona-orvos másik oldalra távoztak a gróf mellől, kinek szemei bekötöttek, a felállított katonaság sorai megölt őt vadász lépett ki, töltött fegyverekkel s elfoglalta helyét szemben az elítélttel. Ez, féltérde bocsátkozva, leemelé ezüsttel him-

Gr. Batthyány Lajos kivégzetése, 1849. okt. 6.

A segélyre hívott orvosok egyike, egy nagyhirű egyetemi tanár, megkérdeztetvén, kijelenté, hogy a kivégzetést a sebek miatt végrehajtani nem lehet, de nem is szükséges: a beteg életereje a nagy vérvetés miatt kimerült, s néhány óra mulva magától kialszik. De az illetőknek volt rá gondjuk, hogy a halál ki ne ragadja kezeikből idő előtt boszuáldozatukat. Egy katona-orvos utasítást vett, hogy izgató szerekkel néhány órára hosszabbítsa meg a kialvó életet.

Batthyányt a nagy vérvetés következtében többször beállott ájulásból az izgató szerek mindannyiszor eszméletre hozták. Midőn tudtára adaték, hogy nyaksebe miatt kötélt helyett golyó vetend véget éle-

szemekkel kerese ismerősöket, kiket aztán, mint általában az üdvözlőket fejbillentéssel köszönté. Arczán egy neme a nyugodt, vidám szivességnak, a nézőkbe is vigaszt öntő magasabb szelidségnek volt kifejezve, s azon meggyőződést látszék visszatükrözni, hogy a legfőbb bíró előtt pár percz mulva igazságosabb ítéletet nyerend, mint az emberektől.

Menet közben a paphoz még egyszer ily szavakat intéze: „erősen kell önre támaszkodnom; de ne higgye, hogy szellemileg is gyöngye vagyok, testem azonban annál gyöngébb, s örülök hogy mindjárt helyemre érhetek, hogy ott állhassak vagy térdelhessek, mert lábaim már alig bírnak.“ E nagy testi gyöngeség egyébiránt alig vala észlel-

zett két házi sikkját s mennyire csak aléltsága engedé, hangosan kiáltott: „Éljen a hazal! Allez, Jäger!“

Ez alatt a vezénylő tiszt is jelt adott. A jel, előleges utasítás szerint hangos vezényező helyett csak a kivont karddal való intésből állott. Az első intésre az őt vadász közül három előbbre lépett. Alig két lépésnyire az elítélttől; a másodikra célzott; a harmadikra eldőrdült a hármast lövés. Egyik golyó a homlokba, kettő a mellbe furódott. Az áldozat alig egy percznyi halálküzdelem után, hátrabukott.

Képiünk, melyet egy pár szemtanu részletes előadásai és utasításai után művészi kéz készítet, egészen hű fogalmat nyújt a gyászos jelenetről s az egész csoportozatról.

Gr. Batthyány Lajos temetése 1849-ben.

Tudva van olvasóink előtt, előbbi közleményeinkből is, mily része volt a nemrég elhunyt Dank Agáp atyának, a Ferenczrendiek pesti háza egykori főnökének, abban, hogy gróf Batthyány Lajos haltette, a gyászos kivégzés után az említett rend sirboltjában tetetett ideiglenes nyugalomra. Nem lesz érdektelen e szomorú emlékű kegyeltes cselekvény részleteit magának az elhunyt Dank Agápnak előadása után, melyeket tőle e sorok írója Rómában nyert, a jelen közleménnyel kiegészíteni.

1849. október 6-án gr. Batthyány Lajos kivégzése napján, az esti órákban Szántófy Antal, akkori pest-belvárosi plébános, Dank Agápot, a ferenczrendiek 48 óra főnökét, kereste fel. Az első szó a katasztrófa vonatkozott, a többi is csak ezen körben forgott. Csendben, zárt ajtók mögött arról folyt a tanácskozás, hogy miként esz-

Hogy eshető következmények másra ne háromoljanak, az egészet csak a szerzet legöregebbjeivel közölte, — elővigyázat, titoktartás, bátorság fő feltételek voltak.

Az éj beálltával Agáp szertartásos ruháit felöltötte: karinget, superpelliciumot; kis keresztet vön kezébe, s egy szerzetes társával, ki szentelt viztartóval s viaszgyertyával látta el magát, a kijelölt órát nyugodtan várta.

A zárda hatvani-utcai falkeletének kapuján, — hol most az oda később beépített boltok állanak, — éjfél tájban, a csendes utcával való jel-adás elkerülése végett belőlől őrt álló szerzetesek észrevévének egy kocsi érkezett, s egyikük ezt Agáppal tudatván, az társával együtt azonnal megjelenik s ketten magukra maradvá, a kaput kinyitja.

A Rochus kórházi legszegényebb halotti kocsit, mit két fáradt gebe vont, oda állt közel a falhoz, járkelőket nem akadályozott, szemtanuként Magyarországon első miniszterelnökének gr. Batthyány Lajosnak temetésén.

A koporsó a „sz. Mihály lová-ra — azon állványra helyeztetett, mely a sirbolt közepén állt, — Dank Agáp a „veni exultemus“-t s az „in paradysum deducante angeli“-t elrebevgén, — a koporsót beszentelt, — ezután mind négyen letérdelve, fennszóval imádkoznak, — mire a komor, de meghatott szolgák távoznak. — Fenn robogás jelenti, hogy a tanúk elhajtottak a kórházi kocsival.

Dank és társa még mindig térdel, előbb a „barát! — most a hazafi rebe imákat az igazságos istenhöz.

A sirboltot ezután gondosan elzárja, kulcsát magához vévén, — még mindig imádkozva együtt virasztó szerzetársait keresi fel. „Requiescat in pace“-t mondván „in aeternum amen“-nal szétoszanak.

Másnap, a gyengén beszegzett koporsó

Gr. Batthyány Lajos temetése 1849-ben.

közleendő a megdicsőült haltetemének elrejtése — a zárdaiban. Az akkori körülmények közt nagyon is indokolható félelem könnyen találhatott volna kifogásokat, hogy a veszélyes tisztet magáról s a főnöksége alatti házról elhárítsa. — De Agáp, ellenérvek helyett, a haltetem elrejtését, a legszentebb indokok által parancsolt tisztjének tartá már azért is, mert a Batthyány család a szerzetnek jótévedője volt s jelesen herceg Batthyány Fülöp a németújvári zárdaának védnöke, (hol a család sirboltja is létezik). Nem is várta, hogy őt a szerencsétlen özvegy esengve kerhesse, elég volt tudnia, hogy a haltetem, a Rochus kórház halotti-kamarájába vitetett, hol arra a legnyomorultabb eltakarítás, a kórházi szegény halottaknak oly módu eltemetése vár valamely közös sírgödörbe, melynek folytán az egyesnek kiléte felől minden nyom vele együtt eltemetetik.

— Pest ily időtájban különben is szlik, — kivált akkor, az est beálltával mindenki lakába rejtőzött s kétszer zárt ajtók mögött töltött félelmes órákat. — Az éj csendes volt, az utca elhagyott.

Két kórházi szolga kitarván, leemlé a nehéz terhet, s a kis menet megindult; a szolgálattét szerzetes elől, utána a koporsót cipelő két kórházi szolga, — ezek után Dank Agáp lépdelt.

A hol a templomban, a főoltárral szemben állva, jobbkéz felől, az első, sz. Máriáról nevezett, mellék oltár van, onnan emelkedik kívülől a torony, (mely, mint tudva van, csak később emeltetett Agáp által összekeldült összegből mostani magasságára,) ez alatt van a kriptá s a hely, melyet Dank, az itteni sirüreg sorában kismemelt, az említett oltár alatti sarokban volt. Ezen sirboltba indult a gyász-menet. — Itt lent, négy egyén volt jelen

fedelet, néhány szerzettársa jelenlétében Dank felemeltette. A feketére mázolt közönséges fenyőfa koporsóban a haltetem feje alatt forgács volt, ruhája fekete bársony házi zekéből s fekete posztó pantalonból állt, homlokán fekete tapasz-vászon fedte azon pontot, hol a golyó átfuródott. Az arckifejésnek méltóságát a szenvedés, sőt a halál senkinek nem volt képes eltorzítani, — nyugodt volt az, mintha csak aludnék.

Ismételt beszentelés után a koporsó felélt kellően beszögeve, a haltetemet, fejfelé kifelé elhelyezvén a sirüregeben, azt megbizható kömvisek segítségével erősen befacsarították, a két kötet ára 4 ft. A „Reform“-olvasói mellékletül kapják a laphoz.

Regináltdól, fordította Csernányi. Igen érdekes rajzok a valdó parlamenti élet hazájából; tanúságos olvasmány. Ára 1 ft.

Bezsedes Kálmán.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 23-ik számához 1870. jun. 5.

TÁRHAZ.

Irodalom és művészet.

— (Lapunk mai számához) van mellékelve kiadónk előzetési fölhívása ily czimű terjedelmes életrajzi műre: „Gróf Batthyány Lajos az első magyar miniszterelnök élete és halála.“ Alkalmunk levén a sajtó alatt levő művel megismerkedni, jó lélekkel ajánlhatjuk azt olvasóink és az egész négy közönség figyelmébe és pártolásába.

Mint az előzetési fölhívás is hangsúlyozza, gróf Batthyány Lajos összefüggő s kimerítő életrajza mindaddig hiányzik irodalmunkban. A nagy vértanu egykori miniszter-társa Szemere Bertalan irt volt róla német nyelven, külföldön, egy eszmedűs, de rövidebb tanulmányt; a forradalmi korszakról szóló emlékiratokban s különösen Horváth Mihály ismeretes könyveiben, szélszóra sok adat és jellemzés fordul elő politikai pályáját s tevékenységét illetően, de összefüggő életrajza irodalmunkban alig volt más, mint az, mely alig több mintegy félírvnyi terjedelemben az Ujabbkori ismeretek tárában jelent meg. — A jelen életrajz tehát mindenestre érezhető hégagot fog pótolni s már csak e tekintetből is figyelemreméltó jelenség irodalmunkban.

— (Fábián Gábor) az Akadémia és Kiszfaludytársaság nagyérdemű tagja, irodalmunk fáradszótlan ősz veteránja, Lucrotius általa lefordított tanköteményéből „A természetrol“ az ötödik éneket, mutatványul és kísérletül külön füzetben közrehozta. Lucretius tanköteménye, a római költészet egyik elsőrangú terméke, egy a költői nyelv és kivitel, mint az eszmék tekintetében bátran versenyezhet Virgil és Horácus műveivel. Hogy kevésbé ismeretes és elterjedt, mint azok, megerthetése nehézségén kívül oka az is, mert materialistikus s keresztényesség-ellenesnek bélyegzett irányja miatt kiküszöböltetett azon klastikusok közül, melyek az iskolákban olvastattak. — Fábián fordítása méltó a költői eredetéhez. Erőteljes, szabatos és hű. Ohajtandó, hogy a mű, mely kéziratban teljesen kész már, mielőbb egészen meg is jelenjék. A jelen mutatvány ára, igen csinos kiállítás füzetben, 50 kr.

— (A képzőművészeti társulat) éppen most bezárult tárlatában sok nagy érdekű és becsű külső belföldi festvény között különösen két hazai művont magára s bilincselte le a fájdalom aránylag nagyon is gyér látogató közönség figyelmét: Székely Bertalan „Apáczá“-ja s Keleti Gusztáv „A bujdosó kortja“. Székely képe megható család jelenetét ábrázol. Az anya, elaléltan s végső kimerültségben hátra hanyatlott betegágya vánkósára — haldoklik, vagy talán már halott is, félig nyit ajkáról elszállt vagy elszállóban van a lélek s a lecsukott szemből kialudt a fény; a férj kétségbeesetten borult az ágyra s zokogva fekszik ott, térdén. Egy apáczá, őszefogott kézzel, a haldoklókat imájt mormogja. A másik az előtérben a kisdódot, ki éppen anya-émle nélkül marad, tartja ápoló karjában. Az egész képen benső drámai élet lebeg, a külsőségek, mellék tárgyak, csoportozás, minden, e belső élet hű s teljes kifejezője. A színezés ép oly élénk és hatályos, a mily szabatos a rajz s megragadó az egésznek kifejezése. — Keleti képe a bujdosó elhagyott kertjét ábrázolja; az egykor szép park teljes rontatásában, a vén fák ápolatlanul, a virággyepek földulva, marha- és sertésjárás; mindonitt bozót, s a természet rontó és újra alkotó elvadulása. Elégiai hatású kép, a közelmúltból egy fájdalom, kínos emlék művészi hatással omolva. — A ki a tárlatot, mig nyitva volt, megnézni elmulasztotta, csak e két képben is igen sokat veszített.

— (Ráth Már kiadó-hivatalából) újabbban a következő könyvek küldettek be szerkesztőségünkhez:

A szerzetes uralma, vagy Róma a 19-ik században. Garibaldi regényes korrája, két tostes kötetben; s a szerző által jogosítva magyar kiadás. A mű érdekesebb szerzőjénél, mint tartalma belbecsénél fogva. A két kötet ára 4 ft. A „Reform“-olvasói mellékletül kapják a laphoz.

Képek az angol alsóház történetéből. Palgrave Reginaldól, fordította Csernányi. Igen érdekes rajzok a valdó parlamenti élet hazájából; tanúságos olvasmány. Ára 1 ft.

Az Egyesült Államok történetét, Laboulaytől. Első kötet első füzete. Az eredeti 3-ik kiadása után

fordította Huszár Imre. Mint Laboulay minden műve, az alaposított és eszmegazdagságot kellemes iránylyal párosítja e nagy munkája is, s azért ép oly tanúságos, mint élvezetet nyújtó olvasmány. Irodalmunk valdó nyereségének tartjuk az ily művek átültetését, s azért ohajtjuk, hogy érdemelt elterjedést is nyerjenek. Ez első füzete ára 1 ft.

B. Eötvös nagybecsű politikai művének, a XIX. század uralkodó eszméinek második füzete. Ára 1 ft. Az egész munka előzetési ára 4 ft.

— (Francziák számára irt magyar nyelvtan) Leon Fauvin abbótól, Rosenberg testvéreknél Pesten jelent meg; eléggé kimerítő, s mennyiben egy átlapozásból meggyőződünk, alapos és czél-szerű magyar nyelvtan, francziák számára. A nyelvünk iránt külföldön is élénkül érdekelttség örvendtes tanúsága, hogy már ily könyvekre is szükség van. Ára — ?

— (20 krajczáros könyvtár) ad ki a nép számára Telegdi K. Lajos Dobreczenben. Az 1—3 számok — melyek hozzánk beüllettek — mindenik egy-egy erkölcsi irányu beszélyt tartalmaznak, mind Milosz Bélától. A borítékon még több efféle és másféle is van hirdetve, pl. Pekete Gandrini rablóvezér és a szép törököl Ija története; a régi Erbia vagy Aules és Agátás szivereható története; A bába és családja és a megbabonázott kézfogó; Garibaldi a híres vereséges vezér életrajza; III. Napoleon császár élete versekben; Gróf Széchenyi István életrajza detto, stb. — Urak, jó urak, vigyázzatok! A népek 20 kros olvasmány kell de a jóból is a legjobb! Oleos húsnak hig ne legyen a leve!

— (A rokkant honvédek menháza.) Ily czimű predikációt tartott derék munkatársunk Könyves Tóth Kálmán, laczházi ref. lelkes, adakozásra hiva föl hallgatóit, s most a beszéde: ugyanazon nemes és jótékony célra ki is adta. A beszéd jó, a czél szép, a szándék nemes: mit mondjunk még ajánlására? Hogy ára csak 10 kr; valóban kevés egy jó predikációról s egy szent célért! Ajánljuk.

— (A „Neuer Fr. Lloyd“) teljes átalakuláson ment át. Jókai és társai, kik e lapot alapították, visszaléptek a kiadástól, s az jövőre egészen a Horn Ede ur tulajdonára lesz. De nemcsak a kiadó és a lap alakja változik, hanem a politika is. Horn ur függetleníti magát minden párttól, s maga akar teremteni újat. Programjában kimondja, hogy neki nem tetszik sem a kormány, mely teljesen tétlen, vagy pedig tevékenysége elhibázott; sem a baloldal, mely pusztán tagad, lánghán törékszik s nem akar komolyan kormányra jutni. Ő tehát egy cselekvési reformpártot akar, melyet a képviselőházban egy balközép képviseljen.

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia ünnepélyes közgyűlése) máj. 28-án délelőtt ment végbe, nagyszámú és díszes közönség jelenlétében. Az ülésen mind a két elnök: Eötvös és Lónyay megjelent. A megnyitó beszédet Eötvös tartotta, szövege az akadémia szervezetének közlelbbi átalakulásáról. Arany János titkár jelentése szintén érintette ezt. Előbb inkább nyelvmívelő társulatnak tekinté magát az akadémia, mint szorosan tudományos intézetnek. Összes törekvése a nyelv csiniosodására, bővülésére s a nemzeti tudomány terjesztésére volt irányulva. Jegyzőkönyvei családij színezetűek. De ez ogyszerű szervezet eredményeiben minden tisztelőtünket megrdelemi! Utóbb következett az osztályokba, majd az osztályosoportokba való elkülönzés. Később bizottságok alakítottak, s csak az osztályok állandó elnöksége és költségvetésüknek elkülönzése maradtak fenn ohajtásul. Az előbbinek elég van tévo az új alapszabályok által. Ezen az alapon már akadálytalanul művelhető a szakszerű tudomány. De bárcsak maradna fenn valami a régi „nyelvmívelő társaság“-ból ezután is az akadémiában, midőn a magyartalan magyarság irodalmunkba oly inváziókat tesz! Ez ohajtással tört át Arany az akadémia működésének statisztikai adataira. Végül az akadémia halottairól ömlékezett meg, kik is a következők: Karácson Mihály, Gregus Gyula, Wats Tamás, Gebhardt Gerezen, Győry Sándor, Szentkirályi Zsigmond, Montalembert Károly, dr. Rau Károly. A titkári jelentés után Jendrassik Jenő tartott emlékbeszédet Bala-sa János fölött; Keleti Károly pedig ér-

tekezett „a művészetrol, mint nemzetgazdasági tényezőrol“ az ipar és művészet közti viszonyt fejtegetve. Végül Gyulai Pál, az első osztály titkára, jelentette be a pályázatok eredményét, a miről már mult számunkban megemlékeztünk.

— (Az akadémia) 3-ik, mathem. és természet-tudományi osztályának máj. 30-án tartott ülésében Szily Kálmán olvasta föl jelentést a magyarországi méter és kilogram mértékek összehasonlításáról a párisi alampértékekkel. Néhai Nagy Károly természettudósunk hagyatékából egy platinából készült méter s egy kilogram került az akadémia birtokába, melyek állítólag a franczia akadémiák szerint a legpontosabban állítottak ki. A mult évben, midőn a tizedes mérték-rendszernek hazánkba behozatala iránt az első lépések megtörténtek, a kereskedelmi miniszterium kívánatára az akadémia ezen mintákat készséggel átengedte a kormánynak, hogy alkalmas helyen megőriztévén, alampértékül szolgáljanak az egész hazában. A kormány aztán Kruspér István és Szily Kálmán urakat kiküldötte Párisba, hogy ezen mintákat az ottani eredeti példányokkal hasonlítsák össze. A hasonlítás eredménye; hogy az eltérés oly végtelen csekély, hogy a legfinomabb számítással is teljes megnyugvással használhatók mintául magyar példányaink. E jelentés után ugyancsak Szily Koller Mátyás értekezését mutatta be, „a nem periodikus üstökösöknek pályájáról.“

— (A Kiszfaludytársaság) június 1-sei ülésén Fábián Gábor értekezett Lucretius-ról, Róma nagy költőjéről. Lucretius a bölcsészeten Epikur tanítványa volt, de mesterét később messzo meghaladta. Habár ellenségeinek száma hírével növekedett, és számosan megrótták a fizikai szoroletrol szóló versoirát, költői műveiro általában Róma mindig büszke volt. Az értékező, agg korára tekintve, sokáig nem mert a fordítás nagy munkájához fogni s csak 1867-ben, midán másokat hibába ösztönözött, buzdított és serkentett, szánta magát e isten segítéségével 2 év alatt 75 éves korában be is fejezte. És most azon tudattal teszi a le hazu oltárára, hogy fordításával a külföld legjelesebbjei mellett is becsületet vall, s hogy mérték tekintetében nyelvünk hajlékonyságánál fogva azokat felül is mulja. Az értékezés kétségkívül igen alkalmas bevezetés lesz Lukrotius műveire, mely a társaság pártfogása mellett előzetési felhívás után fog kiadatni. — Ezután Szász Károly olvasott föl több népballadát és románzatot csinos magyar fordításban, melyekre régi német gyűjteményekben akadt. Azonkívül a Heine által is megénekelt híres Loreley-monda legzsebb kidolgozását is bemutatá, Brentanótól. Ezenkívül a „Taubenheimi lolkész leánya“ keltart legnagyobb figyelmet. Sajátos darab a „Kevély molnárné“ is megkapó fordulatokkal, humoros hangulatával. A társulat titkára jelenté, hogy Mátyás Ernő Pákh Albert „Utazás Debreczenbe“ czimű művének kéziratával, Fábián Gábor pedig Lukretius munkáinak V-ik könyvével gyarapította a társulat könyvtárát. Végül Tódy Ferencz ölnök jelentette, hogy Pest város hatósága külön levélben hiva meg a társulatot a Batthyány-gyászünnepélyre, melyen a tagok testületileg fognak részt venni.

— (A honvéd-menháza) a „Hon“ összeállítás szerint eddigöl 75,000 forint gyűlt be.

— (Zichy Antal) a nemzeti színház ideiglenes igazgatóságáról véglegesen lemondott s e tisztölt tettel visszavonult. Váratlan visszalépeése nem kevésbe lepte meg az érdeklött köröket. A nemz. színháznak tehát jelenleg nincs igazgatója.

— (A mérnök-egylet) közönségnél kitűzött 10 arany jutalmat Hieronim K. nyerte meg a „Zár-gátak“-ról irt cikkével, s az öt aranyos kisebb díjat is ő nyerte.

— (A természet-tudományi társulat) közlelbbi ülésén két érdekes felolvasás volt. Az első Kriesch János tartá az állatok szaporodásáról. Előrebocsátá, hogy az élő lények saját fajuknak fentartását nemzés által érik el, s felhozott az állatok szaporaságára vonatkozólag néhány adatot, nevezetesen azt, hogy minél rövidebb élettel bír valamely állat, annál nagyobb a szaporasága. Például az elefánt 3—4 év leforgása alatt nemz egy utódot, mig ezen idő alatt a házi nyulak egy légió maradékt hagy-nak hátra. A második értekezést Klein Gyula tartá ily czimmel: „A növény-élettan szerepéről a gaz-

dasági kísérleti állomásokon, mely megérdemli a szakértők figyelmét. (Az országgyűlési ifjuság testülete) köszönetet mond mindazoknak, kik könyvtárát gazdagíták. György Endre titkok közleményéből fölemlítjük, hogy Balogh Andor 70 kötet könyvet, a Corvina-társulat minden eddig kiadványait, Szathmáry György a történelmi társaság kiadványait, Heckenand Gusztáv 58 darab, a temesvári kaszinó 18, Csáthy Károly 16, Aigner Lajos 15 darab könyvet ajándékoztak e könyvtárnak.

Egyház és iskola.

(Zágrábról írják.) hogy Mihajlovics kinevezése zágrábi érsekké bevégzett tény. Mihajlovics temesvári prépost volt, de egy horvátországi apátság címét bírta; különben is nagyapja horvát honpolgár volt. A forradalom utáni években 48-9-ki szabadságharcunkban részvételéről több évi várfogságot szenvedett. (Az erdélyi államvizsgák.) a földmívelési minisztérium értesítése szerint ez év október 3-ikán s következő napján fognak megtartatni. Nevezetesen az intéző erdőtisztek államvizsgálata Pesten, az alárendelt erdészeti személyek vizsgája szintén Pesten; továbbá Kassán, Pozsonyban, Kaposvárt és Kézvárt. Az erdélyi részekben e vizsga Kolozsvárról az szokott módon és időben megtartatni.

Balesetek, elemi csapások.

(Szerecséltenségek Pesten.) A szép-utcai Lászlóháza harmadik emeletét építnek. A téglát szokás szerint kötéllel húzzák fel, százat egyszerre. Hétfőn 7 órakor egy szállítmány már a 3-ik emelet irányában volt, midőn a kötél elszakadt, a téglák lezuhant, s két napzamos fiura esett. Az egyik, Gubán József azonnal meghalt, a másik, Kitel János súlyosan megbesült. A kötél rossz volt s már egyszer elszakadt, úgy hogy egy darabot le is vágat belőle. A pallér, kit a munkások már még vasárnap felszólítottak, hogy szerezzen új kötelet, szigorúan felelősségre fog vonatni. Több, építkezéseknél történt szerecséltenségről is értesülünk. Az Aldunason egy építési állvány összeomlott s 9 embert zuzott össze. A Mészáros-utczában egy folyosó alapok esett le, s ketté törte egy munkásné derekát.

(Tűzvések.) Hodosán muraközi helységben 200 ház lett a lángok martalékává. Tűz ütött ki május 31-én este fél Poszony Zuckermannál külvárosban is egy vattagyárban, mely alig két óra alatt 12 házat hamvasztott el.

(Tűzvések Pesten.) A tűzvések felszaporított száma nagy izgatottságban tartja jelenleg Pestet. Naponként két-három helyen is kigyul s tüzoltónk ki sem fogynak a munkából. Kedden Pesten is, Budán is volt tűz. Délután a városház szomszédságában egy vaskereskedő raktára gyult ki és csak három-négy óráig tartó nagy erőfeszítés mellett lehetett elnyomni. Este azon rémhír járta be a várost, hogy az ó-budai hajógyár ég. Szerencsére a hír csak annyiban volt igaz, a mennyeiben az ott nagy mennyiséggel felhalmozott kender kigyult, s nagy erélyvel hozzá kellett látni, hogy a magasra felcsapkodó lángok ne ejsék hatalmukba a gyár többi részét. Éjféltájban a vész már el volt hárítva s az okozott kár, mint halljuk, így a nagy veszélyhez képest jelentéktelen. Mind a gyári, mind a pesti tüzoltók derekasán működtek.

(Megégett leányka.) A „Győri Közlöny“ írja: Mult csütörtökön Szabadhegyen egy 9 éves leánykát szőlői bezárták a szobába, s magára hagyták, míg ők bejöttek templomba. A leányka hihetetlen gyufával játszott, s ruhái meggyulván, a szoba közepén teljesen összeégett találtak.

(Pécs környékén) közelébb oly roppant vihar dühöngött, hogy Glocs helységében a házak teteje is veszedelemben forgott; néhány fedél elbukott. A villám a kath. templomba is beütt.

Mi újság?

(A Bathhány-gyásznapélynek) mult számunkban közölt programját a következőkkel egészítjük ki: Junius 9-én d. u. a Ferenczrendiek templomában a hamvak beszentelése után és a zárdaönök beszéde előtt — a zenekedvelők egy-letének vegyes énekára adja elő Mosonyi Mihály ez alkalomra szerzett karéneket, ezen czím alatt „Bathhány Lajos emlékezete“, szövegét írta Komócsy József. (E költeményt mai számunk közli.) — A menet megindulása előtt, az összes post-budai dalárdák által Beethoven „Miseréje“ adatik elő. Menetközben 40 tagból álló polgári zenekar klasszikus gyászindulokat ad elő. A temetőben az alkalmi beszéd bevégezése után a pest-budai összes dalárdák „Búcsuszó“ énekelnek Egressy Bénitől. — Junius 10-én d. e. 10 órakor a belvárosi plébánia-templomban gyász-istentisztelet tartatik, a mely alkalommal a zenekedvelők egylete Thill Sándor egyleti karnagy vezetésével Mozárt Requiemjét fogja előadni.

(A Bathhány gyásznapélyre vonatkozólag) következők rendelkeztek: A kecskeméti utcán az kerepesi uton épülő félben levő házak előtt minden építési anyagnak f. hó 8-ig el kell távolíttatnia; a lóvonatu vasut közlekedése f. hó 9-én délután 2 órakor a kerepesi- és országúton megszűnik, a második sín lerakására csak akkora utrszletet lehet munkába fogni, mely f. hó esti 8 óráig elkészülhet. Az egész utvonalon semmiféle építési anyagnak nem szabad találtatni. Bérkocsik és más közlekedő eszközök f. hó 9-iki délután 2 óráig kezdve a kerepesi és országútról, kecskeméti-utczáról és minden helyről kizártnak, hol a gyászmenet átvonul, — a kerepesi vámnál semmiféle szekér be nem jöhet. Bérkocsik és fogatok, melyek a menethez csatlakoznak, a városházterén és Dunasoron állanak fel s innen követik a menetet a kigyó-utczán át. A temetőből a kőbányai vámvonalon és a stáció-utczán lesz a visszatérés.

(Lónyay Menyhért) közös pénzügyminiszterrel kinevezetése folytán képviselői állásáról lemondott. (A királyné.) mint Bécsből írják, az ünnepek után azonnal Bajorországba rándul szülei látogatására, nővére, a nápolyi ex-királyné kíséretében. A hó végén azonban már Buda-Pesten fog lenni, a hová egyszersmind az egész udvar átköltözik. Az „örvedetes család eseményt“ julius-augusztura várják. A nápolyi királyné is hasonló körülmények közt van.

(A bécsi lövészenyek) utolsó napján ismét a magyar lovaroké volt a győzelem. Az 1000 aranyos császári díjat Aczél Péter „All my Eye“ je nyerte s még négy más futón is magyar urak lovai lettek győztesek. (Párviadal.) Egerből érkezett táviratok szerint Novatha a pétervársári kerületi volt jobboldali jelöltje párbajban elesett. A lövés halálos volt.

(Gr. Széchenyi Ödön) a jövő héten Wohl-farth mérnök társaságában Konstantinápolyba megy, hol a budaihoz hasonló gözsiklót szándékoznak építtetni. (Halálhíradás.) Gyászlap tudatta közelebről Sárospataki Pataki Ferencnek, Belsőszolnokmegye tiszteletbeli főjegyzőjének, s időszaki irodalmunk egyik szerény, de fáradszatos, kitartó, hű munkásának halálát. A boldogult Deesen lakott s onnan már harmincz év óta látta el az erdélyi és pesti lapokat, mint vidéki tudósító is, kisebb közleményeivel, melyek az irodalom, történelem s közélet köréből olykor sok érdekest is nyújtottak. Lapunknak is állandó és buzgó munkatársa volt, mely töle helyismertető és történeti czikkeket nem egyszer hozott. Nótelen levén, testvérei álltak koporsója mellett, melyre a távolból számos barátja és tisztelője intett búcsu-üdvözléssel. Béke és áldás poraira! — Katziány Nándorné, szül. Bodola Mária f. évi május 28-kán, 41 éves korában

elhunyt Pesten. A boldogult az erdélyi reformatusok volt püspökének, néhai Bodola Sámuelnek volt leánya. Gyászoló férjét s négy árvaát hagyott hátra. Nyugodjék békével.

Nemzeti színház.

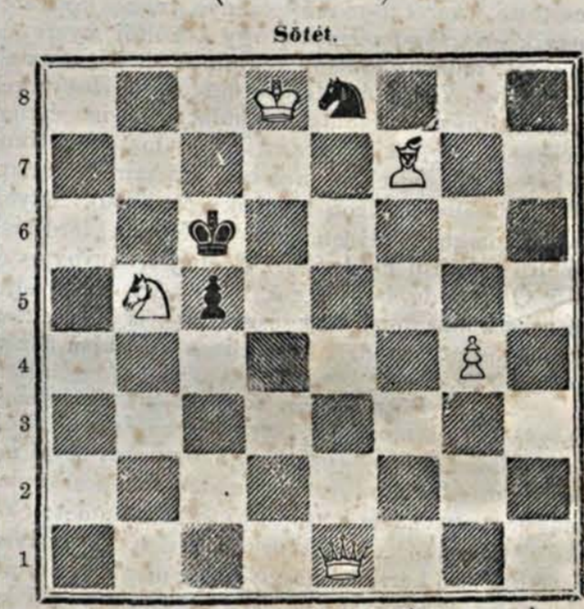
Péntek, máj. 27. „A felolvasóné.“ Színmű 2 felv. Bayard után ford. Feleki M. És „Lejőbb az egyenes ut.“ Vig. 1 felv. Irta Ketzebue; ford. Fekete Soma. Szombat, máj. 28. „Hamlet.“ Opera 5 felv. Zen. szerz. Thomas Ambroise. Vasárnap, máj. 29. „A csigány.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, máj. 30. „A rozsú őrszűt leányok.“ Vigjáték 3 felv. Varin és Delaporte után ford. Feleki Miklós. Kedd, máj. 31. „Don Carlos.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Verdi. Szerda, jun. 1. „Falura kell menni.“ Vigjáték 3 felv. Irta Bayard és Wailly; ford. N. N. Csütörtök, jun. 2. „Hamadi László.“ Eredeti opera 4 felv. Zenéjét szerz. Ekel Ferencz. — (Kaiser-Ernstné assz. föllejtései.)

Szerkesztői mondánivaló.

Gyömrő. B. P. Vettük a folytatást s várjuk a végét is. A közlése, mihely lehet, rákerül a sor. Buda. P. Gy. A három költemény közül legjobb a leggyönyövelőbb; az első csak. De közölhető még az sem. Az alkalmi ódával mért nem kísérni meg a pályázást? Pest. Cs. volgyi. A kics erdőbe menni jó; de ha ily vesekkel csalogatják oda az embert, attól is ólmegy a kedve. Kiszajszáll. I. B. A jó mindig beillik a kerembe. Azért fel is fogjuk használni. Miskolcz. N. N. A világ végéről szóló elmefuttatást nem közölhetjük.

SAKKJÁTÉK.

549-ik sz. f. — Coates W.-tól (Londonban.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 544-ik számú feladvány megfejtése. (Grosdemange M.-tól Párisban.)

- 1. Bd4-e4. Ke5-f5. 2. Bc4-g4. tetszés szer. 3. F v. H ad matt.

Melyesen fejtettek meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harsasban: Gr. Pestosics Benno. — Miskolczon: Czenthó József. — Nagy-Széllőben: Steinberger József. — Jászkeszren: Galambos István és László. — A pesti sakk-kör.

Melléklet: Előfizetési felhívás „Gróf Bathhány Lajos az első magyar miniszterelnök élete és halála“ czimű, tíz ívre terjedő, képekkel illusztrált könyvre.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Nefejejt“ czimű szépirodalmi és divatlap 1870. második félévi folyamára.

TARTALOM.

Gróf Bathhány Lajos (arczép és két képpel). — Gr. Bathhány Lajos emlékezete. — Egy franczis utazó déli Magyarországról, V. — Töredékes vázlat országgyűléseink időkentéi képeről (folyt.). — Egyveleg. — Gr. Bathhány Lajos temetése 1849-ben (képpel). — Tarház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Balesetek, és elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti naplár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Kollarits József és fia „YPSILANTHOZ“ címzett legelső vászonruha gyári raktárban vaczi-utczában Pesten. kaphatók a legolcsóbb árakon s legnagyobb választékban mindennemű kész fehéreneműek férfiak, hölgyek és gyermekek számára. Ferfi-ingek, rumburgi, hollandi vagy irlandi vászonból 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft. Ball ingek férfiak számára 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft. Himezettek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft. egész 20 ftig. Színes ferfi-ingek 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft. Ferfi-ingek fehér madapolanból 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft. Ferfi-golyók vászonból, magyar, felmagyar vagy francia szabásban 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr. Ferfi-kraqlik, kezelők, nyakkötők, kapczák és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők. Női ingek vászonból egyszersínen 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himzetek 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., jobban himzetek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., a legújabb francia divat szerint 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft. Női halo-corsek 1 ft. 85 kr., 2 ft. 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., egész 12 ftig. Női vall-fűzők francia alakban 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. Női alszoknyák és nadrágok perkaillból, chiffonból, schnürl és piquetbarohet, éjjeli és negligé-fűzők, kapczák czérnából, pamut, gypot és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők. Fiu ingek vászonból, madapolanból és színesek is a legújanyosabb árakon, ugyszintén gatyák és kapczák. Leányka-ingek kivarrva vagy egyszersínen, corsettek, nadrágok és kapczák. A legnagyobb választékban bellett-alsó-ingek és nadrágok urak és hölgyek számára, ugyszintén mindennemű teli szűkegletek, legújabb flanel-ingek és szalok. Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat, rumburgi, hollandi és irlandi vászonból, darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 38, 40, 50, 60 egész 120 ftig. Creas-vaszon 12 ft., 12 ft. 50 kr., 13 ft., 14 ft., 15 ft., 16 ft., 17 ft., 18 ft., 20 ft. egész 25 forintig. Török-kendők tucuzatját 5 ft. 80 kr., 6 ft. 90 kr., 7 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 10 ft., 12 ft., egész 20 ftig. Asztalkendők tucuzatját 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. egész 12 ftig. Színes canetas azymetnek 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13 ft. egész 16 ftig. Asztalkendők és kezetlek damasztból 6, 12, 18 és 23 személy számára. Fűgönyök a legnagyobb választékban 4 ft., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., 15 ft. párja. Asztal- és agyterítők, kávé-abroszok és szerviettek. Menyasszonyi-hozomány-kiállítások 200 frtól 2000 forintig, kész fehéreneműben és vászonaruban a legnagyobb választékban kaphatók. Kimerítő árjegyzékek kívánata bérmentesen megküldjük. Levélbeli megkeresésekre még az nap, melyen megkapjuk, expedialjuk, és csomagolási díjt nem számíttunk.

Wanko D. fia Pesten, József-ter 11. sz., a fürdő-utca sarkán, ajánlja új nyitott porcellan-, köedény- és égett agyag (Terracotta) árak raktárát. 826 (8-10)

Magyar kir. jutalomsgjegyek, évenként 4 húzás 250,000, 200,000, 150,000, 100,000 ft. nyereményvel, melynek első húzása már f. évi augusztus 15-én 250,000 forint főnyereményvel fog megtörténni, kaphatók alóliit pénzváltó irodájában hasonértékű arfolyam szerint, melyre, a törvényesri kamat megterítése fejében, csak 5 ft. teendő le előpenzül, vagy pedig havonkénti részletfizetés mellett 5 vagy 10 forintjával; az utolsó részlet befizetése után, minden veonék egy eredeti sorsjegy szolgáltatatik ki. — Hogy pedig tisztelt vevőimnek még nagyobb szerencsét helyezhessek kilátásba, — azon intézkedést tetvém, hogy 20 darab magyar jutalomsgjegyet 100 ftjával husz különféle sorozattal és számokkal állítottam össze, melyre minden veó havonkénti 5 ft. részletfizetés mellett — jászrik, s azon esetben, ha az utolsó részlet befizetéseig nem huszadik ki nyeremény, — akkor e sorsjegy-társulat mindgyik részvevőjének egy eredeti 100 fős sorsjegy szolgáltatatik ki. E módon egyrészt nagy nyerevényeket lehet elérni, s másrészt, kis részletek által egy sorsjegy birtokába juthatni. E sorsjegyek, a kiszolgáltatás idejéig egy iteni banknál vannak letéteményezve. Porges Lajos, pénzváltó-irodája Pesten, Dorotya-utca 12. sz. alatt. 815 (5-6)

SZURMÁK J. FIAI arany-, ezüst- drágakő-ékszer-üzlete Pesten, kigyó-utca 1. sz. Kivonat a nagy árjegyzékből: minden darab legfinomabb 3 próbas azaz: 18 karos aranyból. Hiteles próbával ellátva. Gyűszük — ft. 60 krtól és felj. Csmegekés. és vill. — 60 „ „ „ Keresetek zomán- czal nyakba . . . 1 „ „ „ „ Emlék gyűrűk fel- trással 1 „ 25 „ „ „ Gyermek láncok . . 1 „ 75 „ „ „ Óraláncok 2 „ 50 „ „ „ Karperecek 2 „ 50 „ „ „ Garniturok (Broche és függő) 6 „ „ „ „ Thea gyűrűk 2 „ 50 „ „ „ Czukor fogók 4 „ „ „ „ Keresetek és ber- mási emlék ké- pek 2 „ 50 „ „ „ S6- és borstárók együtt 7 „ „ „ „ Gyermek évszék- zök tokban 5 „ „ „ „ Varró eszközök tokban 5 „ „ „ „ Poharak 7 „ „ „ „ Gyertyatartók . . . 20 „ „ „ „ Író eszközök 15 „ „ „ „ Csengetek tálcával 25 „ „ „ „ Czukor edények . . 6 „ „ „ „ Nehezebb arany és ezüsttárgyak, u. m. láncok, garniturok, evőkészletek, 6, 12, 24 személyre, a munka különfélége szerint, gyártási áron számítatnak. A fantasie-darabok, ínom drágaköves tárgyak, Louis Laine legújabb rajzai után vannak dolgozva. Cserénél, az arany vagy ezüst egyenlő finomsága mellett, csupán a munka fizetetik. Kijavítások, czimerek, betűk metszése kőbe vagy aranyba gyorsan eszközölte- tik. — Saját használatunkra vásárlunk gyémántokat, gyöngyöket, színes kőveket, óska aranyat és ezüstöt. Arany-ezüstpénzt, bel- és külföldi beváltunk a napi árfolyam szerint. Védiki megrendelések a szokott módon pontosan teljesítettek, és nem tet- ző tárgyak másért becsérleltek. 776 (10-12)

RÁTH MÓR könyvkereskedésének minden ágai a régi német színházter háznégyszögének harminczad-utcazi oldalára Kugler mellé „az új vastuskóhoz“ ezim alatt tétettek át. A tulajdonképeni könyvkereskedés Rath Mór és társa ezéggel az új gazeszeri csarnokban ezental helyiségre is az ország legnagyobb könyvüzlete lesz, és méginkább mint ed- dig, minden igényt kielégíthet. Ezen osztály veszi át az oktatásügyi minisztérium népiszkolai kiadásainak főigynökségét, ugy a nyilvános könyvtárak, fő- és közptanodák, kaszinók, önképzőkörök és olvasó- egyletek nagyobb mérvbeni ellátását, ugy a magán megrendelések pontos teljesítését. A könyvkiadással foglalkozó osztály Rath Mór könyvkiadó-hivatala ezéggel jóvőre is tevékenységét a magyar irodalomnak nevesebb irányban való fejlesztésére fogja fordítani. Azonkívül kezeli az oktatásügyi minisztérium megbízásából a népiszkolák felszerelésé- re megindítottasját kiadásokat, nemkülönben az igazságügyi és honve- delmi miniszteriumok hivatalos kiadásait minden nyelven; végre: a „Reform“ nagy napilap főigazgatasát. Midőn ezen helyváltozás által a helyszűke okozta súlyos bajok orvosolva van- nak, az egyesült könyvkereskedési ágak oly szerencsés helyzetbe jutnak, hogy az ország- szerűe nyilvános nagy bizalom által reájuk mért feladatnak most már köny- nyebben megtudnak felelni. 840 (1-2)

HETI-NAPTÁR. Table with columns for days of the week, religious observances, and dates. Includes entries for June 5th (Vasár) and June 6th (Hétfő).

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-dik szám alatt) megjelent és minden hiteles könyvüzemnél kapható:

Indiai tündérmesék.

Érdekes olvasókönyv az érettebb ifjuság számára.

Angol után közli
Vámbéry Armin.
(Nyolczadrét 352 lap) füzve ára 2 forint.

SZOBA-ÜRSZÉKEK,

vizzel légmentesen zárolva (egészen szagtalan) 1 darab ára 6 ft., párnázott s lakkal bevonva 8 ft., csinos formájú s finoman lakkozva keztös zárral 15 ft. — Arnyékszék-betetelek, melyek használatnál a légvonal s bűz kipárolgása tökéletesen eltávolítottatik; e két tárgya kizárólag szabadalommal bírók.

Egészen teljes s csinosan felszerelt angol-arnyékszék, víz-rezervoírral, erős horgonyból, porcellán edényvel, szilárd gépezettel, famunkálattal, minden már fennálló arnyékszékhez alkalmazható, darabja 25 ft., keményfából fényesítve 45 ft. (helyben a felállítás díj nélkül eszközöltetik). — Ezerszeresen megpróbálva, általam feltalált és szabadalmazott.

KEMENY-FEDÉLZETEK,

négyzetgötek vagy hengeralakúak, melyek használatnál, a füst, a konyhák s helyiségekben nyomtalanul eltűnik, ára 10 ft.

Nagy választékban kaphatók még nálam fürdő- s ölkádak és zuhany-készülékek.

Teljes konyha-felszerelések, minden kigondolható lemez és érezből. Felvállalok építészeti munkákat, háztetőzéseket, továbbá ereszek, csövek, úrszék-tömlők, moslényelők stb. készítését bármilyen érezből, s legolcsóbb árárt s pontos szolgálat mellett.

Moderateur- s petróleumlámpák a legnagyobb választékban. Nagy készlet a legnimsabb amerikai petróleumból.

Miksits Károly, bádogos-mester.
Raktár: Rózsater 2. sz. alatt, a városháza mögött.
806 (5-6)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden hiteles könyvüzemnél kapható:

TÖRVÉNYJAVASLATOK.

I. Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről. (A királyi törvényszékek és járásbíróságok jegyzékével.)
II. A bírósági végrehajtókról.
III. A királyi ügyészség szervezéséről.
IV. A békebíróságokról.
V. Az államtisztviselők nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árvaik ellátásáról.

Külön lenyomat a „Jogtudományi Közlöny“-ből.
(Nyolczadrét 117 lap) füzve ára 70 kr.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4.sz. a.), megjelent és minden hiteles könyvkereskedésben kaphatók:

Ágynemű,

ingek, corsettek, szoknyák, zsebkendők stb. minden áron.

Menyasszonyi készletek

500 ftól 2000 ftig.
Árjegyzék bérmentve.
Törsch F.-től
Pesten, váci-utca 19-dik szám.
763 (3-3)

A hat Uderszki leány.

Regény.
Irta **Jósika Miklós.**
Második kiadás.
(Jósika regényei 29-32) 4 kötet 16-rét 250 242, 244, 247 lap), füzve 2 ft.

838 (1-25)

HOFFMANN A.

karlsbadi porcellán-raktára

PESTEN,
bálvány-utca, Mocsonyi-féle házban,
ajánlja
a nagyérdemű közönségnek gazdag raktárát,
mindennemű

porcellán-edényeket,

valamint
étel-, kávé- és thea-készleteket
hat vagy tizenkét szomolyre
a legolcsóbb gyári áráért.

Kitűnő főző-edények chamott-földből.

Titkos

betegségeket

még makacs és adult bajokat is egy korodásban, mint magán gyakorlat folytán több ezer beteg legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatalában vagy élet-módjában gátlólatnak, gyökéresen, biztosan és gyorsan gyógyít

Med. dr. Helfer Vilmos
Pest, király-utca 27. szám Medetz-házban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig.

Dijazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kívánatra a gyógyszerék is mekköldetnek.
828 (6-12)

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyeregszerszámokat lófarkokkal együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és cseréli a legmagas áron.

Régiségek és természetiek irodája.
Pesten, Dorottya-utca a Lloyd épületben, 14. sz. a.,
hol egy nagy választéku raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötőkkel a legolcsóbb áron, ugy-szintén egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárbőrök, tojások, szemüvegek is találhatók. 841 (1-4)

Hirdetés.

A „magyar kölcsönös biztosító-bank“ szerencsésének tartja ezennel közírré tenni, hogy ingó és ingatlan vagyonokban tűz vagy jég által okozható károk elleni biztosítás által az alapszabályok értelmében ezen kölcsönös intézethez járulhatást a mai napon megindította, minél fogva ezen intézethez csatlakozásra a tisztelt közönség anyival is inkább felkértek, a mennyiben itt mindnyájan, egy mindenkiért s mindenki egyért kölcsönösen jót áll. Ennélfogva a közpénztárba minden biztosító csak annyival járland, mennyit az elkerülhetetlen kiadások és notaláni káresek fedezése megkíván; minden ezen intézetnél elérhető előny tehát az összes biztosított tagok javára csak s aránylag köztük oszlik fel. 833 (3-3)

Bővebb felvilágosítást az igazgatóság Pesten, József-tér 7-dik szám alatt (Mocsonyi-ház fürdő-utcai rész) — valamint egész Magyarország és hozzákapcsolt tartományokban a fő- és vidéki ügyvivősek teljes készséggel nyújtandnak, a hol is ezen intézethez csatlakozás egyelőre akár tűz, akár jégkármentési ágára nézve eszközölhető. — Pesten, 1870. évi május hó 8-án.

Az igazgató választmány
nevében.

Tisza László, elnök.
Kulisseky János, vezérigazgató.

Több faju kottós-tyuktojás eladása.

Alólírott nál, következő legnemesebb fajta tyukoktól **kottós-tojás**ot rendelhetők meg április hótól kezdve. 1 tuczt **kottós-tojás sveczi tyukoktól,** fehérzürke s fehér bubbal 12 ft.
1 tuczt **kottós-tojás** arany s ezüst színvegyületű brabanti fekete tyukoktól, fehér bubbal, Brahma Pootra szürke-fehérről, valamint törpe tyukoktól 6 ft. A pakolásért 50 kr.

A pénzösszeg beküldése bérmentve kérétek s a megrendelések utánvét mellett is eszközölhetők.

Blitner Gyula,
gyógyszerész Gloggnitz-ban.
790 (8-11)

24-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, június 12-én 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyezer haszabzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszor vagy többször ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetényeket elfogad Bresben? Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bályeg-díj, külön minden ígatás után 80 ujrajczár.

Tüneményes alakok.

Mondják, hogy Párisban forradalmak előestéjén föltűnnek bizonyos szokatlan, meglepő külsejű alakok, melyek ott azelőtt láthatók nem voltak.

E jelenség csak a fölkelések előtt közvetlen szokott mutatkozni, és könnyen kimagyarázható. A földalati lakások, a katakombák és lebuok népe búvik elő rejtekből, önként, vagy a fölkelés vezetőinek hívására.

Ha szabad kis dolgokról nagyokra vonni hasonlatot, akkor azt állíthatjuk, hogy valamint a tünékeny utcai viharokat, úgy a nagy események korszakait is, a rendkívüli időket rendkívüli alakok föltünése szokta megelőzni. Ez különben olyan észlelet, melyet alig lehet még a képzőművészet segélyével is megállapítani. Mert a festő, szobrász visszaadja hiven a vonásokat, sokszor még a tekintetet is, — de vannak oly rendkívüli, szokatlan alakok, melyeken van valami „nem tudom mi“ — valami kifejezhetlen, a mit egész lényük benyomása idéz elő, és a mi csak élő alakjuk sajátága, de a mit semmimemű rafaéli vagy canovai művészet vissza nem adhat.

Ime a jelen legifjabb ivadék, mely személyesen nem ismerte a forradalom kiválóbb szereplőit, a történelem, az arczképek, szobrok és leírások után bizonynyal nem is sejtí, hogy a forradalom nagy emberei legtöbbjének igenis érdekes alakja s kinézéséről megközelítő fogalma sem lesz az utódoknak.

Némelyik oly hirtelen lett nagygyá, hogy valósággal ideje

Jelen festőnk Thán Mór, ki a forradalmi hadjáratokban, még mint ifjú, de határozott tehetségű festész, a különböző hadtestekkel járt, csataképeket festeni, ugyanakkor a többi tábornok közt Damjanicsot is festette, természet után kis aquarellban. E kép, ha czikkirónk eszményi igényének meg nem felel is teljesen, a hős tábornok eddigi képeinél mindenesetre jobb s azért reméljük, hogy hű másolata közlével kedves dolgok leszünk lapunk olvasóinak.

sem jutott magát learczképezeteni. Damjanicsnak például nemhogy sajátos, rendkívülileg hősies tekintete nincs visszaadva a jelenleg forgalomban levő arczképeken, de még vonásai sem hívek, s alig képesek fogalmat adni a dicső Damjanics alakjának nagyszerűségéről*).

Egyébiránt vannak oly — mint czimünk nevezi — tüneményes alakok, melyek mint az aloe virág a növényzetben, az emberiség életében csak igen ritkán, nem is minden

külvü tekintet, melyben a természet, úgy hiszem, kivételes, valóban üstököszerű lényeknek adott külső kifejezést.

Ezen észlelet csak most husz év mulva bizonyul valónak. Azóta új ivadék támadt, a régi már-már kihalóban, és most a mint egyfelől szomoruan tapasztaljuk, hogy a szellemi téren újabb, az elődökhöz méltó sarj nem mutatkozik; másrészt mi, kik amarendkülvüli egyéniségek külsejére hiven emlékezünk, bizonyoságot tehetünk, hogy a középszerűség, melynek napjait éljük, még külsőségeiben sem hazudtolja meg magát, s olyatón nagy jövőt sejtető alakokkal, mint a 48-i idöszakban, mai napság egyetlen egygyel sem találkoznak.

Lélektanilag vizsgálódásra érdemes körülménynek tart-hatjuk, hogy a legföltünőbb alakok, melyeken a genálítás és eredetiség kifejezése megkapó mérvben egyesült, nem egyszerűen a legnagyobbak voltak, illetőleg ezen alaki föltünőség a szellemi nagysággal nem mindig állott arányban.

Mert például Bem, ki tagadhatatlanul rendkívül genális hadvezér volt, olyan igénytelen alak volt, hogy kivált ismeretlennek egyáltalán föl nem tűnt.

Görgei, ki — akármí szigoruan ítéljük is el őt — a forradalom legrendkívülibb s a történelem legérdekesebb, mert legrejtélyesebb jellemei közé sorolható, külsejére nézve semmi különösöt nem gyanítatott. Dicsősége tetőpontján állott, közvetlen Buda vára bevétele után, midőn őt először láttam. Te deumra gyűltünk egybe a városház — akkor „szabadság“ — terén, s azon kíséretben voltam, mely itt eléje ment. A váci-utczából jött felénk, gyalog, csekély kísérettel,

DAMJANICS.

szabadban, csak rendkívüli nagy korszakokban tünedeznek föl. Ezekről azt hiszem, hogy a legremekebb szobrászi véső, a leghivebb festői eset nem képes visszaadni ama rend-

földre szegzett szemekkel, olyan egyszerű öltözetben, melyben némi megvetést, vagy legalább is kicsinylést, kedvetlenséget vélttem rejleni. Az öltözet hagyján; Attila, I.